

**Досліджуємо історію і суспільство
(інтегрований курс)**

**Методичні матеріали до уроків
для 5 класу
закладів загальної середньої освіти**

**Тернопіль
Астон
2021**

Васильків І. Д.

В 85 Досліджуємо історію і суспільство (інтегрований курс): Методичні матеріали до уроків для 5 класу закладів загальної середньої освіти / І. Д. Васильків, О. Я. Басюк, Г. С. Гінкул, Л. А. Грисюк, І. С. Димій, О. А. Іртищева, М. І. Костікова, І. Л. Паршин, Р. В. Шеремета. — Тернопіль : Астон, 2021. — с. : іл.

Методичні матеріали до уроків підготовлено відповідно до модельної програми «Досліджуємо історію і суспільство. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (автори Васильків І.Д., Димій І.С., Шеремета Р.В.), рекомендованої Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795). Запропоновані матеріали враховують вікові особливості учнівства і допоможуть вчителю оптимально організувати практичну колективну та індивідуальну роботу учнів, яка сприятиме досягненню очікуваних результатів навчання.

© І. Д. Васильків, О. Я. Басюк, Г. С. Гінкул,
Л. А. Грисюк, І. С. Димій, О. А. Іртищева,
М. І. Костікова, І. Л. Паршин, Р. В. Шеремета, 2021
© ТзОВ «Видавництво Астон», 2021

Тема уроку:	ДОСЛІДЖУЄМО ІСТОРІЮ І СУСПІЛЬСТВО. ВСТУП ДО КУРСУ		Клас
			Дата
	Очікувані результати:	Після цього уроку учні/учениці: <ul style="list-style-type: none"> – дізнаються що вивчає історія та хто такі історики – визначатимуть роль людини в історії – виокремлюватимуть основне і другорядне в тексті формулюватимуть питання до тексту	
Етап уроку	Зміст роботи	Методичний коментар	Час
Вступний: - <i>Актуалізація</i>	<i>Вправа «Візитівка»</i> (продовжіть речення, вставляючи замість пропусків на імпровізованій візитівці інформацію про себе: «Мене звати (ім'я, прізвище) ....., я (риса характеру) ....., захоплююся (ваше захоплення) .....,»).	Роздайте дітям імпровізовані візитівки у формі повітряних кульок, нехай заповнять інформацію на них за інструкцією та приклеять на задалегідь заготовлений ватман з клейкою основою. При цьому, учителю бажано озвучити інформацію про себе та наголосити на цінності кожного\кожної особистості та перейти до створення асоціативного куща, актуалізуючи набутий раніше досвід здобувачів освіти.	7-8 хв
- <i>Мотивація</i>	<i>Асоціативний кущ</i> (які уявлення у вас пов'язані зі словом «історія»?) <i>Вправа «Запитання до автора»</i> (робота з цитатою М.Т. Цицерона: «Історія справді є свідком часу, світлом істини, життям пам'яті, учителем життя...»). Можливі варіанти запитань до автора цитати: 1) Що таке історія? 2) Для чого люди вивчають історію? 3) Чого може навчити історія? 4) Чому історію вважають свідком часу?	Збережіть створений асоціативний кущ до кінця уроку, щоб повернутися до нього на заключному етапі уроку Щоб полегшати роботу учнів, задавайте додаткові запитання, стимулюючи їх, таким чином, до мозкового штурму. Запитання обов'язково фіксуйте на дошці чи фліп чарті (доречно якщо їх буде не більше 3-х). Акцентувавши увагу учнів на проблемних питаннях, переходьте до основної частини уроку, зазначивши, що окрім відповідей на поставлені запитання під час уроку діти дізнаються ще й про людей, які досліджують історію.	4 хв

<p>Основна частина (конструювання знань і вмінь):</p>	<p>1. Що таке історія <i>Робота з підручником</i> (давайте спробуємо знайти відповіді на поставлені запитання в нашому підручнику) – параграф 1, п. 1-2.</p> <p><i>Бесіда за запитаннями</i></p> <p><i>Фізхвилинка</i> - https://www.youtube.com/watch?v=ZLZA3q2N4VA&t=1s&ab_channel=CreativeTeacher</p>	<p>Організуйте роботу з першим пунктом підручника, акцентуючи увагу учнів на пошук відповідей на поставлені запитання.</p> <p>Обговоріть прочитане за запитаннями, що були складені під час виконання вправи «Запитання до автора»</p> <p>За наявності інтерактивної дошки чи екрану, доберіть з мережі інтернет україномовну музичну руханку та повеселіться з дітьми протягом 1-2 хвилин, змінивши таким чином вид діяльності та відпочивши</p>	<p>20-25 хв</p>
	<p>2. «Я», «МИ», «суспільство» <i>Розповідь учителя</i> (за матеріалами параграфу 1 пункту 1.1., з висновком та акцентом на тому, що саме люди творять історію) *За наявності резерву часу запропонуйте учням відповісти на запитання: <i>«Чи можете пригадати важливі події, які трапились за час вашого життя і які, на вашу думку, будуть описані в підручниках з історії в майбутньому?»</i></p>	<p>Наступне питання можна розглянути у форматі міні – лекції учителя, спираючись на загальнолюдські цінності або евристичної бесіди, задіюючи попередньо набутий досвід учнів.</p>	

	<p>3. Хто і як досліджує історію</p> <p><i>Бесіда за запитаннями:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Як Ви думаєте, а хто ж допомагає нам довідатися про події, що давно минули? - Чи задумувалися ви як працюють історики? Що допомагає їм пізнавати минуле людства? <p><i>Робота з підручником в парах + прийом «Інтерв'ю»</i></p>	<p>Організуйте евристичну бесіду з учнями, доповнюючи та корегуючи їхні відповіді, сприяючи формування стійких уявлень про професію історика, його методи роботи тощо.</p> <p>Запропонуйте учням познайомитися з двома видатними істориками. Частина учнів класу в парах опрацьовує абзац 2 п.1.3 (Геродот), а інша частина класу працюватиме з абзацом 3, п.1.3.</p> <p>Інструкція до роботи в парах: поставте до прочитаного тексту 2-3 запитання; обговоріть запитання в парах, міняючись ролями – спочатку один учень виступає в ролі журналіста, а інший – в ролі видатного історика, потім змініть ролі.</p> <p>Заслухайте по 1 парі з кожної частини класу (так, щоб 1 пара обіграла інтерв'ю з Геродотом, а інша – з М.Грушевським).</p>	
--	---	--	--

<p>Заклучний:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Узагальнення (підбиття підсумків) - Рефлексія - Оцінювання - Домашнє завдання 	<p>Підводимо підсумки – <i>робота з асоціативним кущем</i>, який створювався на початку уроку у форматі «запитання-відповіді»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Чи співпали Ваші уявлення про історію з тим, що ви дізналися на уроці? - Що вивчає історія? - Хто займається дослідженням, вивченням історії? - Про яких видатних істориків ви сьогодні дізналися? - Про які події сьогодення напишуть історики в майбутньому? <p><i>Вправа «Оплески» з елементами само оцінювання:</i> <i>Сьогодні я:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Дізналася що таке історія - Можу розповісти друзям хто такі історики - Був/була активною на уроці - Зміг/змогла виконати всі запропоновані вправи - Отримала нові знання, якими не володів/володіла раніше <p>Опрацюйте параграф 1, виконайте письмово вправу «Детективи».</p>	<p>Поверніться до асоціативного куща, який Ви з дітьми створювали на початку уроку (які уявлення у вас пов'язані зі словом «історія?»). Обговоріть у форматі «запитання-відповіді» результати роботи на уроці.</p> <p>Запропонуйте учням поаплодувати собі за роботу, озвучуючи «критерії оцінки» за роботу на уроці: чим гучніші аплодисменти, тим успішніше учні, на їх думку, впоралися з завданнями і навпаки – якщо учень вважає, що недопрацював, щось не зрозумів, гучність його оплесків відповідно знижується. Виконуйте вправу разом з учнями</p> <p>Надайте детальні інструкції щодо виконання домашнього завдання, чітко вказавши де знаходиться вправа для письмової роботи та основні вимоги до її виконання</p>	<p>7-10 хв</p>
---	---	--	----------------

Тема уроку:	Україна — молода держава з великим минулим		Клас
			Дата
Очікувані результати:	Після цього уроку учні/учениці: <ul style="list-style-type: none"> – називатимуть державні символи України – визначатимуть роль мови для кожного народу – з'ясують значущість історичної та сучасної події для людини і суспільства – виокремлюватимуть основне і другорядне в тексті – формулюватимуть питання до тексту 		
Етап уроку	Зміст роботи	Методичний коментар	Час
Вступний: - Актуалізація - Мотивація	<p>Обговоріть домашнє завдання – які сліди минулого вдалося виявити учням в рідному селі/місті.</p> <p>Продовжуємо знайомство.</p> <p><i>Бесіда:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Скільки Вам років? - Чого ви навчилися за останні 4 роки? - А чи знаєте Ви скільки років нашій державі? <p><i>Вправа «Вправний математик».</i></p> <p>Розв'яжіть задачу, якщо відомо, що зараз 202_ рік, а Україна стала незалежною у 1991 році. Тож скільки років нашій державі?</p>	<p>Розпочніть урок з бесіди.</p> <p>Поцікавтеся основними досягненнями дітей за останні 4 роки. Підсумуйте бесіду, вказавши, що з кожним роком ми стаємо дорослішими, розумнішими, мудрішими.</p> <p>Змотивуйте учнів/учениць до того, що було б цікаво дізнатися скільки років нашій державі?</p>	3 хв
	<p><i>Проблемне питання уроку:</i></p> <p style="text-align: center;"><i>Чи насправді Україна така молода?</i></p>	<p>Формулюємо проблемне питання уроку, до якого варто звертатися протягом уроку і обов'язково зробити підсумок вкінці заняття.</p>	4 хв

<p>Основна частина (конструювання знань і вмінь):</p>	<p>1. Україна – країна і держава</p> <p><i>Розповідь учителя</i></p> <p><i>Робота з поняттям. Вправа «Наведи лад» (слова у визначенні поняття «незалежність» переміщені місцями, запропонуйте учням встановити лад у формулюванні визначення поняття).</i></p> <p><i>Варіант, що потребує виправлення. Незалежність – самостійно право рішення приймати, майбутнє обирати ітворити союзників, інтереси зважаючи лише на свого народу.</i></p> <p><i>(Незалежність – це право самостійно приймати рішення, обирати союзників і творити майбутнє, зважаючи лише на інтереси свого народу.)</i></p> <p><i>Робота з документом.</i></p> <p><i>Ознайомся із текстом Акту проголошення незалежності України та оглянь фото цього дня. На основі одержаної інформації сформуль власну думку, у чому полягає цінність цієї події</i></p> <p><i>Фізхвилинка «Україно, ми твоя надія!»</i></p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=8HvWHkDLDqM&ab_channel=%D0%9C%D0%B8%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%9C%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0</p>	<p>Надайте коротку інформаційну довідку про довгий і буремний історичний шлях нашої держави та запропонуйте розібратися з важливим поняттям «незалежність»</p> <p>Відскануйте QR код та перейдіть на сторінку матеріалу. Запропонуйте одному з учнів зачитати документ та обговоріть в класі цінність проголошення незалежності України</p>	<p>25-30 хв</p>
--	--	---	-----------------

2. Державні символи України

Робота в групах з підручником параграф 2, п. 2.2. (формулюємо запитання до тексту)

I група «Хто?Що?»

II група «Де? Коли?»

III група «Чому?»

IV група «Для чого?»

3. Державна мова

Розповідь учителя

Вправа «Сенкан про мову» (групова робота):

Перший рядок — тема, один іменник або займенник, який позначає об'єкт обговорення.

Другий рядок — два прикметники або дієприкметники, що описують і характеризують тему.

Третій — три дієслова про характерні дії об'єкта.

У четвертому рядку маємо цілу фразу з чотирьох слів, за допомогою якої висловлюємо особисте враження, розуміння теми (іноді вдалими є використання цитати з тексту, прислів'я).

П'ятий рядок — це одне слово-резюме (зазвичай іменник), синонім до теми, що являє собою підсумок і висловлює сутність об'єкта.

Нації вмирають не від інфарктів, найперше їм відбирає мову...» — писала видатна поетеса Ліна Костенко.

Зверніть увагу дітей, що кожна держава має свої символи, спеціальні позначки, що несуть особливий зміст. Запропонуйте учням опрацювати матеріал підручника в групі. Для цього об'єднайте клас в 4 групи. Обов'язково озвучте кількість часу, надану на цю роботу, інформуючи учнів, в процесі виконання завдання, скільки часу лишилося.

Зробіть вступне слово, вказавши на цінність мови для кожного народу, її ролі в житті держави та пересічного громадянина зокрема.

Дидактичний сенкан — це п'ятирядковий неримований вірш, утворений з одинадцяти слів.

Щоб не втрачати час на уроці, перевіряючи, чи можуть учні складати сенкан, чи мали вони такий досвід раніше, рекомендую скласти перший раз сенкан разом з дітьми, детально розповідаючи про алгоритм його складання.

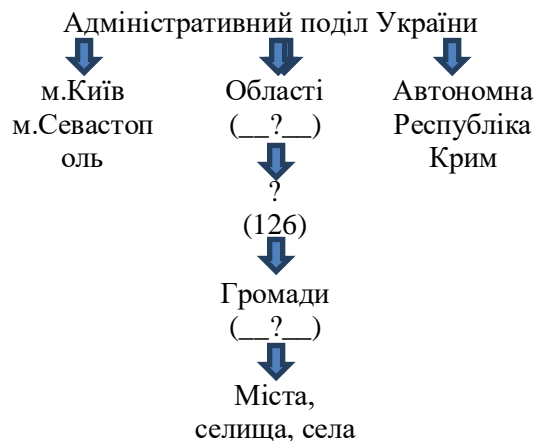
<p>Заключний:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Узагальнення (підбиття підсумків) - Рефлексія - Оцінювання - Домашнє завдання 	<p><i>Обговорення проблемного питання: Чи насправді Україна така молода?</i></p> <p><i>Вправа «Мікрофон»</i> «А ви думали, що Україна так просто. Україна – це супер. Україна – це ексклюзив. По ній пройшли всі катки історії. На ній відпрацьовані всі види випробувань. Вона загартована найвищим гартом. В умовах сучасного світу їй немає ціни».</p> <p style="text-align: right;">Ліна Костенко</p> <p><i>Вправа «Світлофор»:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Знаю що таке «незалежність» - Можу пояснити цінність проголошення незалежності України - Знаю державні символи України - Пояснюю, чому прапор України синьо-жовтого кольору - Знаю кого і чому зображають на українських грошах - Можу пояснити різницю між рідною мовою та державною <p><i>Опрацювати параграф – 2, Створити усний/письмовий «сценарій» відеоролика про Україну (до 3-х хв)</i></p>	<p style="text-align: center;">Дайте можливість учням висловити свої думки з позиції досвіду, набутого під час цього уроку.</p> <p style="text-align: center;">Заохочуйте учнів називати факти та конкретні приклади для аргументації думки.</p> <p>Роздайте дітям смайли 3-х кольорів: червоний, жовтий, зелений. Де кожен колір відповідатиме шкалі: зелений – все зрозумів/зрозуміла; жовтий - потребує додаткових пояснень; червоний – не зрозумів/не зрозуміла питання; не можу відповісти, не розумію. Зачитуйте питання та попросіть дітей піднімати відповідні смайли-відповіді. Під час даного виду оцінювання коментуйте питання, будьте уважні і спробуйте питання, що викликало труднощі, пояснити/розглянути ще раз (або в індивідуальному порядку)</p> <p>Надайте детальну інструкцію щодо виконання домашнього завдання: можливість виконати завдання в групах тощо. Головна умова – чіткість інструкцій та конкретність вимог. Враховуючи індивідуальні, вікові та інші особливості кожного учня/учениці учитель пропонує різнорівневі завдання із рубрики перевірі себе.</p>	<p>7-10 хв</p>
---	---	---	----------------

Тема уроку:	Територія нашої держави			Клас
				Дата
	Очікувані результати:	Після цього уроку учні/учениці: <ul style="list-style-type: none"> – називатимуть адміністративно-територіальні частини (одиниці) території України – визначатимуть етнографічні райони України – добиратимуть інформацію за заданими критеріями – емоційно долучається до заходів, які спрямовані на утвердження цінності незалежності і територіальної цілісності України – працювати в команді 		
Етап уроку	Зміст роботи	Методичний коментар	Час	
Вступний: - Актуалізація - Мотивація	Заслухайте кілька робіт – презентацій сценаріїв відеоролика про Україну	Запропонуйте учням/ученицям поділитися враженнями від домашньої роботи (було легко чи складно? Чи допомагали батьки, рідні? Що нового вони дізналися про Україну, що їх здивувало чи найбільше вразило?)	4 хв	
	<i>Вправа «Відкритий мікрофон»:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Як Ви думаєте, чи легко управляти великою державою? - Які ще національності, окрім українців, проживають на території сучасної України? 	Змотивуйте учнів/учениць до того, що було б цікаво дізнатися про територію України та її адміністративний устрій про історичні назви та етнографічні регіон України	4 хв	

Основна частина
(конструювання
знань і вмінь):

1. Територія України та її адміністративний устрій. Столиця

Робота з підручником, параграф 3, п.3.1
та заповнення схеми
«Адміністративний поділ України»

Робота з картою + робота з
контурною картою

Інструкція. Нанеси на карту кордони України та кордони сусідніх держав. Підпиши назви держав-сусідів. Познач столицю України. Обведи область, у якій ти живеш. Зафарбуй і підпиши сусідні області. У якій частині нашої держави ти мешкаєш?

Підготуйте заздалегідь картки зі схемою «Адміністративний поділ України», в яких не заповнено деякі складові схеми. Запропонуйте учням ознайомитися з матеріалом підручника та заповнити пропуски.

Підготуйте контурні карт, нагадайте учням правила роботи з картою й виконайте завдання.

***Альтернативним завданням на даному етапі уроку може стати створення візитівки області (пункт 1, вправа № 2 «Візитівка» у робочому зошиті)

Відкрийте посилання інтерактивної карти та покажіть громаду, в якій знаходиться школа. Можливо заздалегідь підготуйте інформацію про громаду, її досягнення та перспективи розвитку

25-30 хв

Вправа «Мікрофон. Моя громада»
<https://atu.decentralization.gov.ua/>

- Я знаю, що моя громада.....

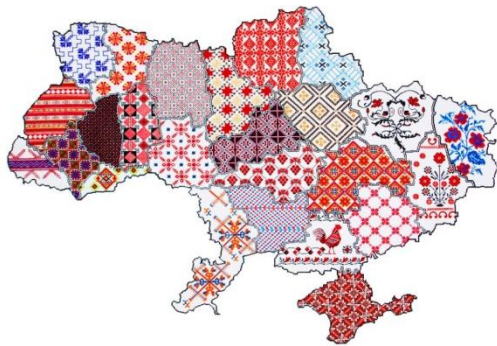
Фізхвилинка

<https://www.youtube.com/watch?v=Jl-L-zHQ2A>

2. Історичні назви та етнографічні райони України

Робота з картою історико-етнографічних регіонів України:

- Визнач у якому регіоні живеш ти?

Групова робота. Вправа «Ми дизайнери». Запропонуйте учням задекорувати тарілку візерунками рідного регіону.

Акцентуйте увагу на те, що в різні історичні періоди українські землі перебували в складі різних держав, що вплинуло на формування культурних особливостей і це робить нашу культуру ще більш насиченою та різноманітною. В якості доказу запропонуйте розглянути приклади орнаментів з різних історико-географічних регіонів, якими оздоблювали українки одяг, рушники

Об'єднайте учнів в групи та запропонуйте оздобити тарілки орнаментами рідного краю.

***Альтернативним завданням на даному етапі уроку може стати вправа «Віртуальний тур українськими музеями просто неба» (пункт 2, вправа № 4 у робочому зошиті)

Оберіть 3-4-х бажаючих учнів/учениць, які б виступили експертами закордонних справ України. Всі інші учні класу виступатимуть журналістами. Після короткої підготовки – журналісти задаватимуть по черзі питання експертам.

3. Україна на мапі світу

Вправа «Прес конференція». Експерти та журналісти мають ознайомитися з матеріалом підручника параграф 3, п.3.3.

Хмаринка слів «Європейські цінності».

Гімн Європи
«Ода до радості» в
перекладі
Вже Європа
об'єдналась
І у єдності живе,
В розмаїтті
згуртувалась
І до миру світ зове.
Хай завжди в Європі
будуть
Віра й
справедливість лиш,
Хай свобода всьому
люду
Сяє тут найяскравіш!
Громадяни, розквітає
Хай Європа
повсякчас!

На основі матеріалу підручника та гімну Європи складіть колективну хмарку слів, в якій відображалися б європейські цінності (за можливості використати програму МЕНТИМЕТР (Mentimeter))

	<p>В небі райдуга єднає Золотом зірок всіх нас.</p>		
<p>Заключний:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Узагальнення (підбиття підсумків) - Рефлексія - Оцінювання 	<p><i>Вправа «Відритий мікрофон»:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Сьогодні я дізнався/дізналася... - Мене здивувало .... - Для мене стало відкриттям.... - Я хотів/хотіла більш детальніше дізнатися про.... - Мені було не зрозуміло.... <p>- Поміркуйте, чи важливі європейські цінності, про які йшлося на уроці, для Вас? Чому?</p> <p>Запропонуйте учням заповнити</p>	<p>Запропонуйте учням підвести підсумки уроку, використовуючи підготовлені фрази</p> <p>Продумайте листи формувального самооцінювання для своїх учнів, де б вони могли зазначати свої сильні та слабкі сторони під час вивчення</p>	<p>7-10 хв</p>

<p>- <i>Домашнє завдання</i></p>	<p>індивідуальні листки само оцінювання. Визначивши свої сильні та слабкі сторони</p> <p>Опрацюйте параграф 3, виконайте творчу вправу «Культурний обмін» із рубрики перевірі себе, завдання № 6.</p>	<p>теми/розділу. Доречно було б виділити місце в таблиці для запису проблемних питань, що є складними чи не зрозумілими дитині.</p> <p>Враховуючи індивідуальні, вікові та інші особливості кожного учня/учениці учитель пропонує різнорівневі завдання із рубрики перевірі себе.</p>	
----------------------------------	---	---	--

Тема уроку:	Людина в Україні			Клас
				Дата
Очікувані результати:	<p>Після цього уроку учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> – виокремлює основне і другорядне в тексті – формулює питання різного типу до тексту/медіатексту, візуальних джерел – пояснює значення громадсько-політичних понять (зокрема прав, право/закон) з допомогою вчителя – аргументує потребу спільних правил і законів, а також необхідність їх дотримуватися – обґрунтовує необхідність захищати права людини і громадянина та дотримуватись обов'язків громадянина 			
Етап уроку	Зміст роботи	Методичний коментар		Час
<p>Вступний:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Актуалізація - Мотивація 	<p><i>Вправа «Що я знаю? Про що я хочу дізнатися?»</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Які питання ми розглядатимемо сьогодні на уроці? - Що вам відомо з цієї теми? - Про що б ви хотіли дізнатися більш детально в рамках сьогоднішньої теми? - Що нам потрібно для того, щоб знайти відповіді на поставлені питання? 	<p>Запропонуйте учням протягом 2-3 хвилин переглянути матеріал параграфу 4 і дати відповіді на запитання. Після обговорення підсумуйте відповіді та запишіть на фліпчарті запитання на які б діти хотіли відповісти, вивчаючи нову тему. За необхідності, зробіть уточнення та додайте питання, що будуть висвітлені на уроці.</p>		7-10 хв
<p>Основна частина (конструювання знань і вмінь):</p>	<p>1. Мешканці і громадяни</p> <p><i>Робота з підручником (§ 4, пункт 4.1). Вправа «Наведи порядок в реченні»</i></p> <p>1. «людей», «сукупність», «Населення», «це», «живуть», «що постійно», «у межах якоїсь», «вказаної», «конкретно»,</p>	<p>Запропонуйте учням ознайомитися з п.4.1 параграфу 4 та навести порядок в реченнях, щоб отримати визначення понять «населення», «громадянство», «іноземці». Обговоріть виконану роботу.</p>		20-25 хв

	<p>«території». (Населення – це сукупність людей, що постійно живуть у межах якоїсь конкретно вказаної території).</p> <p>2. «зв'язок», «людиною», «Громадянство», «між», «державою», «і», «правовий». (Громадянство – правовий зв'язок між людиною і державою).</p> <p>3. «іншої», «громадяни», «держави», «Іноземці» (Іноземці – громадяни іншої держави).</p> <p><i>Робота зі схемою (§ 4, пункт 4.1). Фронтальна робота - вправа «Оживи схему». (Наприклад. Держава захищає своїх громадян).</i></p> <p><i>Руханка</i> https://www.youtube.com/watch?v=6iJaHoVGPZI&ab_channel=iLearn</p>	<p>Обговоріть прочитане за запитаннями, що були складені під час виконання вправи «Запитання до автора»</p> <p>Розгляньте схему в підручнику (§ 4, пункт 4.1) та запропонуйте учням скласти речення до неї. За необхідності наведіть приклад.</p> <p>Занаявності інтерактивної дошки чи екрану, доберіть з мережі інтернет україномовну музичну руханку та повеселіться з дітьми протягом 1-2 хвилин, змінивши таким чином вид діяльності та відпочивши. Зверніть увагу, що дана руханка починається з 1 хв 4 сек. Важливо! Скажіть дітям, що зовсім не обов'язково вточності повторювати всі рухи, які вони бачать на екрані, головне – отримувати задоволення від того, що вони роблять.</p>	
	<p>2. Права людини і громадянина</p> <p><i>Робота з підручником (§ 4, пункт 4.2, абзац 1). Вправа «Наведи порядок в реченні»: «які», від народження», «це», «Природні права», «права», «має», «людина» (Природні права – це права, які людина</i></p>	<p>Запропонуйте учням виконати вже знайому вправу з метою відновлення визначення поняття, ознайомившись з абзацем 1 п.4.2 § 4.</p>	

<p>має від народження)</p> <p><i>Вправа «Слідопити»</i> (Права дитини, які можуть бути зашифровані в хмарі слів: право жити і виховуватися в сім'ї, право на любов і турботу, право на безпечне довкілля, право на необхідний життєвий рівень, право на захист від насильства, право на належний медичний догляд, право на освіту, право на повноцінне харчування, право на інформацію тощо).</p>	<p>Запропонуйте учням розглянути хмару слів та знайти в ній зашифровані права дитини, перед цим зробіть коротке повідомлення про особливості прав дітей. Для виконання даної вправи необхідно створити хмару слів, скориставшись, наприклад, сервісом WordArt.com, перейшовши за покликанням: https://wordart.com/z43mmb2y2ssj/%D1%85%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%B0-%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B2</p> <p>***Альтернативним завданням на даному етапі уроку може стати Вправа «Нотатник прав та обов'язків» (пункт 2, вправа № 1 робочому зошиті)</p>							
<p style="text-align: center;">3. Єдність прав і обов'язків</p> <p><i>Вправа «Два – чотири – всі разом».</i> Робота з витягом з Конституції України та заповнення таблиці «Мої обов'язки».</p> <table border="1" data-bbox="405 887 900 1252"> <tr> <td data-bbox="405 887 620 1018"><i>Мої обов'язки як людини</i></td> <td data-bbox="620 887 900 1018"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="405 1018 620 1133"><i>Мої обов'язки як громадянина</i></td> <td data-bbox="620 1018 900 1133"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="405 1133 620 1252"><i>Мої обов'язки як сина/доньки</i></td> <td data-bbox="620 1133 900 1252"></td> </tr> </table>	<i>Мої обов'язки як людини</i>		<i>Мої обов'язки як громадянина</i>		<i>Мої обов'язки як сина/доньки</i>		<p>Організуйте учнів до ознайомлення з витягом з Конституції України, акцентувавши увагу на тому, що людина має не лише права, але й обов'язки і це є невід'ємною складовою гармонійного існування та розвитку суспільства. Після ознайомлення з матеріалом, учні продовжують роботу в парах, заповнюючи таблицю; за сигналом учителя, обговорення заповнених таблиць переходить у четвірки. Після обговорення в четвірках обговоріть результати всім класом.</p>	
<i>Мої обов'язки як людини</i>								
<i>Мої обов'язки як громадянина</i>								
<i>Мої обов'язки як сина/доньки</i>								

<p>Заключний:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Узагальнення (підбиття підсумків)</i> - <i>Рефлексія</i> - <i>Оцінювання</i> 	<p><i>Вправа «Журналіст».</i> Складіть запитання до теми сьогодняшнього уроку, починаючи кожне такими словами: Коли __? Що __? Хто __? Де __? Звідки ми можемо дізнатися про __? Чому __? Як __?</p> <p><i>Вправа «Мікрофон» :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Чи змогли ми сьогодні відповісти на всі питання, які цікавили вас на початку уроку? - Чи була для вас корисною інформація, отримана на сьогодняшньому уроці? - Де б ви могли використати набуті знання? - В яких питаннях ви б хотіли поглибити свої знання? <p><i>Вправа «Сигнали рукою»:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Я знаю різницю між громадянином та іноземцем - Я можу пояснити зв'язок держави та громадянина - Я розумію що таке природні права і можу навести приклади - Я можу назвати 2 і більше прав, які має кожна дитина - Я розумію важливість дотримання обов'язків - Я знаю свої обов'язки - Я можу розповісти про обов'язки 	<p>Зазначену вправу варто виконати письмово у зошиті це дасть можливість учителю перевірити мисленеві операції які можуть робити учні/учениці і за необхідності спланувати індивідуальну роботу з учнями/ученицям</p> <p>Поверніться до питань, які учні сформулювали на початку уроку під час актуалізації опорних знань: «Про що б ви хотіли дізнатися більш детально в рамках сьогодняшньої теми?».</p> <p>Учитель просить учнів показувати сигнали, що позначають розуміння або нерозуміння матеріалу, що розглядався на уроці. Попередньо потрібно домовитися з учнями про використання таких сигналів:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Я розумію і можу пояснити (великий палець руки спрямовано вгору). – Я все ще не розумію (великий палець руки спрямовано в сторону). – Я не зовсім упевнений (помахати рукою). <p>Після ознайомлення із сигналами учитель опитує учнів кожної групи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Що саме Ви не зрозуміли? - У чому відчуваєте невпевненість? - Що ви зрозуміли й можете пояснити? 	<p>7-10 хв</p>
--	---	---	----------------

<p>- <i>Домашнє завдання</i></p>	<p>громадян України тощо.</p> <p>Опрацюйте § 4, намалюйте одне з прав дитини на вибір</p>	<p>За результатами отриманих відповідей учитель приймає рішення про повторне вивчення, закріплення теми або продовження вивчення тем за програмою</p> <p>Надайте детальні інструкції щодо виконання домашнього завдання, чітко вказавши формат роботи, навівши конкретний приклад</p>	
----------------------------------	---	---	--

Тема уроку:	Управління державою		Клас
			Дата
Очікувані результати:	<p>Після цього уроку учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - пояснюють значення громадсько-політичних понять (зокрема демократія, свобода) з допомогою вчителя - розрізняє повноваження органів влади і приватних осіб - виокремлюють основне і другорядне в тексті - формулюють запитання щодо достовірності інформації з різних джерел 		
Етап уроку	Зміст роботи	Методичний коментар	Час
<p>Вступний:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Актуалізація</i> - <i>Мотивація</i> 	<p>Обговорення домашнього завдання – фотосушка творчих робіт учнів з міні презентацією</p> <p><i>Вправа «Продовжи речення»:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Якби я був/була Президентом України я б . . .» 	<p>Розмістіть творчі роботи учнів (малюнки прав дитини) на дошці або закріпіть їх на нитці за допомогою прищепок. Попросіть дітей прокоментувати зображення або дайте можливість учням класу відгадати яке право зобразив учень (методом фронтальної роботи з класом).</p> <p>Запропонуйте учням пофантазувати і дати відповідь на запитання. Підсумуйте висловлювання учнів та оголосіть тему уроку, зазначивши, які питання виносяться на обговорення.</p>	7-10 хв
<p>Основна частина (конструювання знань і вмінь):</p>	<p>1. Конституція — Основний Закон нашої держави</p> <p><i>Робота в парах з підручником (§ 5, п. 5.1).</i></p> <p><i>Вправа «Перевіряємо достовірність».</i> (Складіть в парі 2 твердження до тексту пункту: одне з цих тверджень має бути істинним (правдивим), а друге - хибним. Наприклад. 1) Перші усні правила поведінки називали звичаями (+). 2)</p>	<p>Інструктуючи учнів, обов’язково наведіть приклад істинного та хибного тверджень відповідно до тексту, читаючи перший абзац пункту 5.1. Після виконання вправи заслухайте результати роботи – учень зачитує твердження, клас голосує оплесками (в разі достовірного твердження) або тупотінням ніг (в разі, якщо твердження хибне).</p> <p>***Альтернативним завданням на даному етапі уроку може стати вправа «Перевіряємо достовірність» (пункт1, вправа № 1 робочому</p>	25-30 хв

Перші відомі нам писані закони прийшли до нас зі Стародавньої Греції (-).

Руханка

https://www.youtube.com/watch?v=DY1fjUzRSk0&list=RDCMUCVF4WEjn1hufd-pkmPoVe-Q&index=8&ab_channel=iLearn

зошиті)

Зверніть увагу, що дана руханка починається з 0:22 сек. Важливо! Ви можете підібрати руханку на свій смак, головне, попередьте дітей, що зовсім не обов'язково в точності повторювати всі рухи, які вони бачать на екрані, головне – отримувати задоволення від того, що вони роблять.

2. Україна — республіка

Робота в групах з підручником § 5, п. 5.2. Вправа «Доповни схему»

I група «Верховна Рада України» (абзац 1 п.5.2)

II група «Кабінет міністрів України»

III група «Президент України» (абзац 2 п.5.2)

Зверніть увагу, що відповідно до статті 5 Конституції України - Україна є республікою. Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. А також **Стаття 6.** Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України.

Схема 1

Схема 2

Схема 3

3.Вибори

Вправа «Мікрофон». Робота підручником (абзац 1, п. 5.3).

Проблемне питання: Народ України управляє своєю державою. Як же це відбувається?

Вправа «Займи позицію»:

- «Чи важливі вибори у демократичному суспільстві?»

Запропонуйте учням опрацювати матеріал підручника в групах. Для цього об'єднайте клас в 3 групи та надайте картки зі схемами, які потрібно доповнити. Після опрацювання матеріалу та заповнення схем групи мають презентувати свою роботу.

3 Запропонуйте учням висловитися з приводу проблемного питання. Щоб перевірити чи правильні їх міркування, прочитайте вголос або самостійно 1 абзац п.5.3. Після цього дайте можливість учням відкоригувати відповідь.

Розкажіть учням кого ми обираємо на виборах, який обов'язок несуть перед українцями переможці виборів; зауважте, що народ України може також важливі питання для держави шляхом референдуму.

Визначте в класі 3 локації: «Так, важливі», «Ні, не важливі», «Не можу однозначно відповісти на питання». Запропонуйте учням відповісти на запитання, «проголосувавши ногами», тобто зайнявши місце в класі відповідно до їх міркувань. Після цього попросіть кількох учнів з кожної локації обґрунтувати свій вибір. Після цього підведіть підсумок вправи, наголосивши на тому, що саме народ в демократичній державі управляє державою, а держава діє в інтересах народу.

<p>Заключний:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Узагальнення (підбиття підсумків)</i> - <i>Рефлексія</i> - <i>Оцінювання</i> - <i>Домашнє завдання</i> 	<p><i>Вправа «Прес-конференція».</i> Група учнів готують запитання до вивченої на уроці теми, інша група – дає на них відповіді.</p> <p><i>Вправа «Мікрофон»:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Чому я хочу жити в демократичній державі?</i> <p><i>Вправа «Однохвилинне есе»:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Що найголовніше ви дізналися сьогодні?</i> - <i>Які питання залишилися для вас незрозумілими?</i> <p><i>Опрацювати § 4, напишіть лист другові за кордон, в якому розкажіть про державну владу в Україні (до 7 речень)</i></p>	<p>Визначить групу «журналістів» (група, яка ставитиме запитання до вивченого на уроці матеріалу) та групу «експертів» (група, яка відповідатиме на запитання). Ролі можна змінювати за умов резерву часу.</p> <p>Можна запропонувати алгоритм: «Я хочу жити в демократичній державі, тому що....., наприклад.....»</p> <p>Підготуйте карти для само оцінювання учнів. Однохвилинне есе - техніка, яка використовується з метою представлення учнями зворотного зв'язку про вивчене з теми.</p> <p>Надайте детальну інструкцію щодо виконання домашнього завдання. Головна умова – чіткість інструкцій та конкретність вимог</p>	<p>7-10 хв</p>
---	---	--	----------------

Тема уроку:	<h2 style="color: #8B4513;">Господарство нашої країни</h2>			Клас Дата																															
Очікувані результати:	Після цього уроку учень: – критично осмислює ризики, пов’язані зі шкодою для навколишнього середовища – обговорює те, як громадяни та уряди можуть сприяти сталому розвитку – виявляє (з допомогою вчителя) і пояснює виклики, які стоять перед людиною, суспільством у різних природних середовищах – діє для збереження навколишнього середовища																																		
Етап уроку	Зміст роботи	Методичний коментар		Час																															
Вступний: - <i>Актуалізація</i> - <i>Мотивація</i>	<i>Вправа «Вхідні-вихідні квитки»</i> ВХІДНИЙ КВИТОК <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td colspan="4" style="text-align: center;"> Вхідний квиток учня/учениці 5 - ___ класу </td> </tr> <tr> <td colspan="4" style="text-align: center;"> <hr/> (Прізвище, ім'я) </td> </tr> <tr> <td colspan="4" style="text-align: center;"> Закресліть правильний варіант відповіді </td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Питання</td> <td colspan="3" style="text-align: center;">Варіанти відповіді</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;">А</td> <td style="text-align: center;">Б</td> <td style="text-align: center;">В</td> </tr> <tr> <td>1. Як називається основний закон держави?</td> <td style="text-align: center;">Наказ</td> <td style="text-align: center;">Конституція</td> <td style="text-align: center;">Указ</td> </tr> <tr> <td>2. Хто є джерелом влади в Україні?</td> <td style="text-align: center;">народ</td> <td style="text-align: center;">Президент</td> <td style="text-align: center;">Верховна рада</td> </tr> <tr> <td>3. Як називається орган влади в Україні, який приймає</td> <td style="text-align: center;">Президент</td> <td style="text-align: center;">Кабінет міністрів України</td> <td style="text-align: center;">Верховна рада України</td> </tr> </table>	Вхідний квиток учня/учениці 5 - ___ класу				<hr/> (Прізвище, ім'я)				Закресліть правильний варіант відповіді				Питання	Варіанти відповіді				А	Б	В	1. Як називається основний закон держави?	Наказ	Конституція	Указ	2. Хто є джерелом влади в Україні?	народ	Президент	Верховна рада	3. Як називається орган влади в Україні, який приймає	Президент	Кабінет міністрів України	Верховна рада України	Вхідні квитки використовуються на початку уроку. Запропонуйте учням відповісти на тестові запитання за матеріалом попереднього уроку. Після виконання завдання можна організувати самоперевірку або взаємоперевірку робіт. Вихідні квитки використовуються наприкінці уроку і мають на меті визначити залишкові знання учнів.	7-10 хв
Вхідний квиток учня/учениці 5 - ___ класу																																			
<hr/> (Прізвище, ім'я)																																			
Закресліть правильний варіант відповіді																																			
Питання	Варіанти відповіді																																		
	А	Б	В																																
1. Як називається основний закон держави?	Наказ	Конституція	Указ																																
2. Хто є джерелом влади в Україні?	народ	Президент	Верховна рада																																
3. Як називається орган влади в Україні, який приймає	Президент	Кабінет міністрів України	Верховна рада України																																

	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="389 76 584 215">закони?</td> <td data-bbox="591 76 696 215"></td> <td data-bbox="703 76 808 215"></td> <td data-bbox="815 76 920 215"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="389 220 584 545">4. Як народ України може управляти своєю державою?</td> <td data-bbox="591 220 696 545">Сидячи на дивані</td> <td data-bbox="703 220 808 545">Через вибори, референдум</td> <td data-bbox="815 220 920 545">Обговорюючи події в Україні з друзями</td> </tr> </table>	закони?				4. Як народ України може управляти своєю державою?	Сидячи на дивані	Через вибори, референдум	Обговорюючи події в Україні з друзями	<p>Обговоріть з учнями українські прислів'я та приказки про воду. Підведіть підсумок самостійно або запитайте учнів яка тема, на їхню думку, сьогодні розглядатиметься на уроці.</p>	
закони?											
4. Як народ України може управляти своєю державою?	Сидячи на дивані	Через вибори, референдум	Обговорюючи події в Україні з друзями								
<p>Основна частина (конструювання знань і вмінь):</p>	<p>1. Природні багатства України</p> <p><i>Робота зі схемою п. 6.1, §6.</i> <i>Вправа «Зіпсована схема»</i> (Природні ресурси для класифікації: річка, ліс, заєць, вугілля, природний газ, чорнозем, кухонна сіль, струмок, дельфіни, озеро, гейзер, мінеральні води, глина, дубовий гай, корали, глина тощо).</p> <p><i>Вправа «Мовою офіційних документів»</i> Робота зі статтею 5 Закону України</p>	<p>Розкажіть учням про класифікацію природних ресурсів відповідно до схеми, розміщеної в підручнику. Підготуйте заздалегідь схему на дошці та роздайте учням картки з назвою природного ресурсу. Запропонуйте класифікувати природні ресурси, які вказані у них на картках, попередньо обговоривши відповіді в парах. Розмістіть картки на схемі.</p> <p>Запропонуйте учням опрацювати витяг з закону та обговорити в парах проблемне питання. Після цього обговоріть поставлене питання</p>	<p>25-30 хвилин</p>								

	<p>«Про охорону навколишнього природного середовища»</p> <p>- Виберіть назви ресурсів, які необхідно охороняти у вашому місті чи селі, розкажіть які саме і чому?</p> <p><i>Вправа «Мікрофон»:</i></p> <p>- Чому важливо берегти природу? (Відповідь за алгоритмом: «Я вважаю, що важливо берегти природу, тому що ..., наприклад.....,отже...»)</p> <p>РУХАНКА</p> <p>2. Господарство країни</p> <p><i>Вправа «Створюємо інфографіку». Робота в групах з підручником (§ 6, пункт 6.2).</i></p> <p>Створення інфографіки на тему: «Природні багатства України»</p> <p>3. Сталий розвиток</p> <p><i>Робота з підручником (§ 6, пункт 6.3, абзац 1). Вправа «Наведи порядок в реченні»: «збереженням», «Сталий розвиток – це», «природних багатств планети», баланс між використанням ресурсів та», «для нащадків».</i></p> <p>(Сталий розвиток – це баланс між використанням ресурсів та збереженням природних багатств планети для</p>	<p>фронтально.</p> <p>На даному етапі підведіть проміжний підсумок, надавши можливість учням аргументовано висловити свою позицію.</p> <p>Для виконання даного завдання підготуйте фліпчарти, олівці, маркери. Інструкція до створення інфографіки:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Інфографіка - це графічне візуальне подання інформації; - Інфографіка – це мінімум тексту - Інфографіка – це добірка зображень, що роблять тему легкозрозумілою <p>Для роботи об'єднайте учнів класу в групи за методом «Пори роки» (4 групи), «Світлофор» (3 групи) тощо. Обов'язково визначте час для виконання роботи. Після виконання завдання організуйте презентацію робіт.</p> <p>Запропонуйте учням виконати вже знайому вправу з метою відновлення визначення поняття.</p>	
--	---	---	--

	<p>нащадків).</p> <p><i>Робота з плакатом «Глобальні цілі сталого розвитку» за матеріалами, розміщеними в пункті 6.3.</i></p> <p><i>Фронтальна робота. Вправа «Дерево рішень»:</i></p> <p>Що Ви можете запропонувати вже сьогодні для досягнення Україною сталого розвитку?</p>	<p>Матеріал для інформаційного повідомлення учителя:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Цілі сталого розвитку (ЦСР), які ще називають “Глобальними цілями” — це загальний заклик до дій, спрямованих на те, щоб покінчити з бідністю, захистити планету і забезпечити мир і процвітання для всі людей у світі. ✓ Вказані 17 Цілей є розвитком успіху Цілей розвитку тисячоліття; крім того, серед інших пріоритетів, вони також охоплюють нові сфери, такі як кліматичні зміни, економічна нерівність, інновації, стале споживання, мир і справедливість. Цілі є взаємопов'язаними — ключем до успіху в одній із них є вирішення питань, загалом пов'язаних із іншими. <p>Джерело: https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html</p> <p>При підготовці до цієї частини уроку Вам зможуть стати у пригоді наступні матеріали - «Поради для ледачих, як врятувати світ» Джерело: https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/lazy-person-guide-to-saving-the-world.html</p>																					
<p>Заключний етап уроку:</p> <p>- Узагальнення (підбиття підсумків)</p> <p>- Рефлексія</p> <p>- Оцінювання</p>	<p>Скористайтеся робочим зошитом і виконайте вправу 5 «Встановлюємо відповідність» до теми «Господарство країни»</p> <p><i>Вправа «Вхідні-вихідні квитки»</i> ВИХІДНИЙ КВИТОК</p> <table border="1" data-bbox="398 1241 936 1498"> <tr> <td colspan="4" style="text-align: center;">Вхідний квиток учня/учениці 5 - ___ класу</td> </tr> <tr> <td colspan="4" style="text-align: center;">(Прізвище, ім'я)</td> </tr> <tr> <td colspan="4" style="text-align: center;">Закресліть правильний варіант відповіді</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Питання</td> <td colspan="3" style="text-align: center;">Варіанти відповіді</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;">А</td> <td style="text-align: center;">Б</td> <td style="text-align: center;">В</td> </tr> </table>	Вхідний квиток учня/учениці 5 - ___ класу				(Прізвище, ім'я)				Закресліть правильний варіант відповіді				Питання	Варіанти відповіді				А	Б	В	<p>Учні мають записати номери ілюстрацій поруч із назвами відповідних галузей господарства</p> <p>Вихідні квитки використовуються наприкінці уроку і мають на меті визначити залишкові знання учнів.</p>	<p>7-10 хвилин</p>
Вхідний квиток учня/учениці 5 - ___ класу																							
(Прізвище, ім'я)																							
Закресліть правильний варіант відповіді																							
Питання	Варіанти відповіді																						
	А	Б	В																				

	1. До невідновлюваних ресурсів відносять	Енергію сонця	Рослинність	Корисні копалини
	2. Так чи ні. Типи господарства між собою взаємопов'язані і взаємодіють	Так	Ні	Не знаю
	3. До рекреаційних ресурсів відносять:	Марганцеві руди	Олешківські піски	Чорнозем
	4. Які проблеми є на шляху досягнення Україною сталого розвитку	Перетворення для осучаснення господарств	Широке використання енергозберігаючих технологій	Немає жодних проблем
- Домашнє завдання	<p><i>Вправа «Мікрофон»:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Як сьогоднішня тема уроку стосується кожного з Вас? - Чому важливо дбати про Планету вже сьогодні? <p>Опрацюйте § 6, розробіть міні Проект</p>			

	<p>«Екологічні питання мого регіону» (за алгоритмом завдання 7 робочого зошита) та представте результати роботи у вигляді мультимедійної презентації або письмово в зошитах (на вибір вчителя)</p>	<p>Надайте чіткі інструкції щодо виконання проектної роботи. За необхідності роздрукуйте кожному учню покрокову інструкцію щодо виконання проекту (від збору інформації до презентації результатів дослідження).</p>	
--	--	--	--

Тема уроку:	Здобутки та труднощі сучасної України		Клас
			Дата
Очікувані результати:	Після цього уроку учень: - застосовує відповідні поняття в порівняльному описі історичних та сучасних дій та подій – формулює запитання щодо достовірності інформації з різних джерел		
Етап уроку	Зміст роботи	Методичний коментар	Час
Вступний: - <i>Актуалізація</i> - <i>Мотивація</i>	<i>Вправа «Мікрофон»:</i> — Скільки років тому було проголошено незалежність України? — Які території України сьогодні мають статус тимчасово окупованих територій? Ким вони окуповані? — Чому ми пишаємося українськими воїнами-захисниками? <i>Працюємо з прислів'ям</i> «Бережи Вітчизну, як око, і вона тебе завжди берегтиме». - <i>Поясніть зв'язок між захистом Батьківщини і обов'язком громадянина.</i> Оголосіть тему уроку. Запропонуйте учням перефразувати її у вигляді запитання	Змотивуйте учнів перефразувати тему уроку у формі запитання до якого Ви зможете повернутися наприкінці уроку	7-10 хв

**Основна частина
(конструювання
знань і вмінь):**

**Здобутки та виклики сучасної
України**

*Робота з підручником (абзаци 1-2
пункту 1§7).*

Вправа «Стрічка часу»

Створіть стрічку часу в зошитах,
позначивши важливі події
державотворення України

Метод «ПРЕС»

Досліджуємо проблемне питання (абзац
3 пункту 1 §7):

- Чому історичне
«безпам'ятство» стало
проблемою для нашого народу?

Українське військо

Робота в парах

Вправа «П'ять речень».

Складіть 5 речень, щоб передати
основну інформацію про Збройні Сили
України, яку ви довідалися під час
роботи з п.2 §7

РУХАНКА

Захист держави

Робота в групах

Обговоріть в групах запропоновані

Запропонуйте учням прочитати абзаци 1-2 пункту 1 §7 та створити в зошити стрічку часу, на якій позначити важливі події державотворення України .

(Організувати даний етап також можна із застосуванням сервісів веб 2.0. Наприклад, стрічку часу можна створити в Padlet за покликанням - <http://www.padlet.com>, обравши під час створення нової дошки варіант «Створити лінію часу». Створення дошки також можливе і без реєстрації, тоді вона буде доступною для роботи протягом 24 годин).

Зверніть увагу, Метод «ПРЕС» передбачає дотримання чіткого алгоритму побудови відповіді на проблемне питання: «Я вважаю, що ...», «Тому, що ...», «Наприклад ...», «Таким чином ...».

Запропонуйте учням виконати завдання 3 до теми в друкованому зошиті або роздрукуйте окремі бланки для роботи в парах на уроці.

Ми дізналися, що	
З'ясували	
Було цікаво довідатися	
Обов'язково потрібно знати	
Отже,	

Об'єднайте учнів в мін-групи. Запропонуйте обговорити висловлювання видатних людей та пояснити їх значення. Обговоріть

25-30
хвилин

висловлювання видатних особистостей України. Поясніть, що мали автори на увазі.

Група 1

«Так не посоромимо землі Руської, краще ляжемо кістьми, бо мертві сорому не мають...» — князь Святослав Хоробрий

Група 2

«Природним правом є визволятися від гноблення і трудитися, аби повернути те, що несправедливістю та переважною силою було забрано» — гетьман Пилип Орлик

Група 3

«Любов к Отчизні де героїть, там сила вража не устоїть.» — письменник та громадський діяч Іван Котляревський

Група 4

«Борітеся — поборете!
Вам Бог помагає!
За вас правда, за вас слава
І воля святая!» — поет, художник Тарас Шевченко

Група 5

«Ми б'ємось за те, чому нема ціни в усьому світі, — за Батьківщину» — кінорежисер, письменник Олександр Довженко

Індивідуальна робота написання Міні-есе або розгорнутої відповіді на

фронтально результати роботи груп. Підведіть проміжний підсумок, виконавши наступне завдання, написавши есе або розгорнуту відповідь на запитання (За умов резерву часу запропонуйте виконати 1 з наведених варіантів завдань: написання есе або розгорнутої відповіді на проблемне питання)

	<p><i>запитання:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Чому важливо захищати державу? 		
<p>Заключний етап уроку:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Узагальнення (підбиття підсумків)</i> - <i>Рефлексія</i> - <i>Оцінювання</i> 	<p>Складіть запитання до вивченої на сьогоднішньому уроці теми, починаючи кожне такими словами: Коли __? Що __? Хто __? Де __? Звідки ми можемо дізнатися про __? Чому __? Як __? Який результат __? Запропонуйте свої запитання в класі.</p> <p><i>Вправа «Незакінчене речення»:</i> На уроці я дізнався/дізналася що ... Найбільше мене вразило ...</p> <p><i>Вправа «Самооцінювання»</i> Оцініть свою роботу на уроці за допомогою смайлів, що лежать на ваших партах</p>	<p>Поверніться до запитання, яке формулювали учні до теми на початку уроку.</p> <p>Підготуйте смайли 3-х рівнів для кожного учня. Запропонуйте дітям оцінити свою роботу на уроці. Після цього вчитель може попросити уточнити/аргументувати свою оцінку кількох учнів.</p>	<p>7-10 хвилин</p>

<p>- Домашнє завдання</p>	<p><i>Варіант I</i> Опрацюйте § 7 Підготувати групові плакати</p> <p><i>Варіант II</i> Опрацюйте § 7 Підготувати листівки до свята «День захисника України»</p>	<table border="1" data-bbox="974 140 1951 523"> <tr> <td data-bbox="974 140 1296 411"> </td> <td data-bbox="1296 140 1637 411"> </td> <td data-bbox="1637 140 1951 411"> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="974 411 1296 523">ДУЖЕ ДОБРЕ</td> <td data-bbox="1296 411 1637 523">ДОБРЕ</td> <td data-bbox="1637 411 1951 523">ВАРТО ЗРОБИТИ КРАЩЕ</td> </tr> </table> <p>Варіант I Об'єднайте дітей в 2 групи. 1-а група готує плакат «Наші земляки, які захищають Україну на Сході нашої держави» (за необхідності надайте дітям додаткову інформацію або відповідні джерела) 2-а група готує плакат до свята «День захисника України»</p> <p>Варіант II Попросіть дітей підготувати листівки до Дня захисника України та передайте їх в найближчу військову частину, ветеранам АТО або військовим, які зараз перебувають в зоні АТО та боронять українські кордони.</p>				ДУЖЕ ДОБРЕ	ДОБРЕ	ВАРТО ЗРОБИТИ КРАЩЕ	
									
ДУЖЕ ДОБРЕ	ДОБРЕ	ВАРТО ЗРОБИТИ КРАЩЕ							

Тема уроку:	<h1>Мала Батьківщина</h1>			Клас
Очікувані результати:	<p>Після цього уроку учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - гнучко та конструктивно взаємодіє з новими людьми, адаптується до нових місць та ситуацій дотримується визначених правил і пропонує в разі потреби зміни до них під час організації подорожей для пізнання пам'яток історії та культури, туристичних об'єктів, а також для прогулянок і відпочинку - наводить приклади впливу діяльності людини на навколишнє середовище в часі і просторі, взаємодії людини та природи - виявляє чинники, що впливають на заняття людей, спосіб ведення господарства, соціальний устрій (клімат, географічне розташування, доступ до природних ресурсів) - позначає розміщення об'єктів на карті, прокладає уявні маршрути, визначає відстані 			
Етап уроку	Зміст роботи	Методичний коментар	Час	
<p>Вступний:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Актуалізація - Мотивація 	<p><i>Презентація творчих робіт груп</i></p> <p>Робота з хмарою слів.</p> 	<p>Цілепокладання. Визначення теми уроку.</p> <p>Запропонуйте учням спрогнозувати яка тема розглядатиметься на уроці, використавши хмару слів.</p>	7-10 хв	

Основна частина
(конструювання
знань і вмій):

1. Батьківщина — «мала» та «велика»

Робота в групах

Вправа «Експурсія Малою Батьківщиною»

Складіть маршрут екскурсії своєю малою Батьківщиною, зробіть перелік цікавих місць, які Ви вважаєте варті уваги та несуть цінність для оточуючих

Фронтальна робота +Робота в групах
Вправа «У гості до знаменитостей»

Познайомтеся із картою, яку створили спеціалісти з Конгресу захисту української мови. За допомогою карти, з'ясуйте, хто з відомих українців є вашим земляком/землячкою.

В групах доберіть в мережі Інтернет інформацію (1-2 речення) про цього діяча/діячку.

Ісмаїл Гаспринський

Ісмаїл Гаспринський

Зібер М.

Вчитель може підготувати карти місцевості для позначення учнями маршруту екскурсії. Нагадайте дітям правила роботи груп та обговоріть задалегідь формат презентації групової роботи (це може бути розповідь екскурсоводів чи колективна презентація маршруту).

Фронтально обговоріть карту. З'ясуйте, хто з відомих українців є вашим земляком/землячкою.

Для організації наступного етапу роботи переконайтеся, що хоча б 1 людина з групи має доступ до мережі Інтернет. Якщо такої можливості учні не мають краще винести це завдання на домашнє опрацювання.

25-30
хвилин

Вправа «Поштова скринька»
Сформулюйте свою поштову адресу за зразком: прізвище й ім'я, населений пункт, територіальна громада, район, область.

РУХАНКА

2. Моя вулиця

Робота в групах.

Вправа «Ми-дослідники».

Прочитайте п.2 §8 і складіть алгоритм дослідження історії вулиці – перелік запитань, відповівши на які, людина зможе дізнатися про історію тої чи іншої вулиці.

3. Отчий дім (материнська хата, рідний дім)

Фронтальна робота. Вправа «Мудрість поколінь»

- У своєму домі і стіни допомагають
- Добре тому, хто в своєму домі
- Де не є добре, а вдома краще

- За морем тепліше, а вдома миліше

Робота в парах. Вправа «Сенкан»
Складіть сенкан до словосполучень: «отчий дім», «материнська хата», «рідний дім»

Буде зручно підвести підсумки, якщо дане завдання учні виконуватимуть на фліпчартах, щоб розмістити їх на дошці. Після презентації роботи груп, спільно обговоріть запропоновані алгоритми та складіть загальну пам'ятку дослідження історії вулиць. Даною пам'яткою учні користуватимуться під час виконання домашнього завдання.

Організуйте фронтальну роботу з прислів'ями та приказками. Звертайте увагу на будову відповідей, вони мають бути повні та аргументовані (із застосуванням набутого раніше досвіду).

За потреби нагадайте дітям алгоритм складання сенкану:

Перший рядок — тема, один іменник або займенник, який позначає об'єкт обговорення.

Другий рядок — два прикметники або дієприкметники, що описують і характеризують тему.

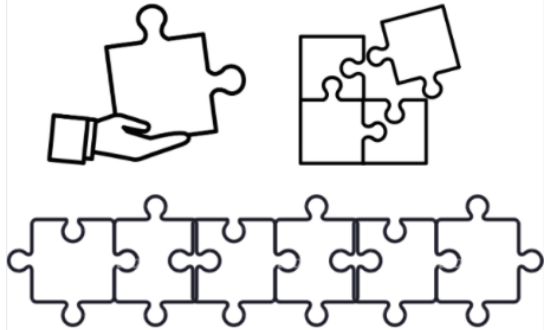
Третій — три дієслова про характерні дії об'єкта.

		<p>У четвертому рядку маємо цілу фразу з чотирьох слів, за допомогою якої висловлюємо особисте враження, розуміння теми (іноді вдалим є використання цитати з тексту, прислів'я).</p> <p>П'ятий рядок — це одне слово-резюме (зазвичай іменник), синонім до теми, що являє собою підсумок і висловлює сутність об'єкта.</p>	
<p>Заключний етап уроку:</p> <p>- <i>Узагальнення (підбиття підсумків)</i></p> <p>- <i>Рефлексія</i></p> <p>- <i>Оцінювання</i></p> <p>- <i>Домашнє завдання</i></p>	<p><i>Вправа «Три речення»</i> Складіть три речення, щоб описати свій рідний край: розповідне, питальне, окличне.</p> <p><i>Вправа «Мікрофон»:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Де я можу застосувати, отримані на уроці, знання та уміння? <p><i>Вправа «Світлофор»:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Знаю як дослідити історію вулиці - Розумію значення Малої Батьківщини в житті людини - Знаю відомих українців, які народилися в нашому краї - Вмію скласти план екскурсії своєю рідною місцевістю <p>Опрацюйте §8 Дослідіть історію вулиці, на якій Ви живите за алгоритм, складеним на уроці</p>	<p>Роздайте дітям смайли 3-х кольорів: червоний, жовтий, зелений. Де кожен колір відповідатиме шкалі: зелений – все зрозумів/зрозуміла; жовтий - потребую додаткових пояснень; червоний – не зрозумів/не зрозуміла питання; не можу відповісти, не розумію. Зачитуйте питання та попросіть дітей піднімати відповідні смайли-відповіді. Під час даного виду оцінювання коментуйте питання, будьте уважні і спробуйте питання, що викликало труднощі, пояснити/розглянути ще раз (або в індивідуальному порядку)</p>	<p>7-10 хвилин</p>

Тема уроку:	РОДОВІД			Клас
				Дата
Очікувані результати:	<p>Після цього уроку учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> – установлює послідовність історичних подій (подій свого життя) за допомогою лінії часу – розташовує події у хронологічній послідовності, укладає хронологічну таблицю – обґрунтовує унікальність та неповторність кожної людини – визначає негативні емоції та застосовує способи їх опанування та реакції на них – дотримується принципів академічної доброчесності в навчанні та повсякденному житті – детально описує та характеризує в цілому себе та інших осіб за різними ознаками (інтереси, світогляд тощо) – поводить з повагою до гідності інших осіб – дотримується вимог щодо непорушення особистого простору інших осіб – виявляє порушення права на особистий простір та протидіє цьому 			
Етап уроку	Зміст роботи	Методичний коментар	Час	
Вступний: - <i>Актуалізація</i> - <i>Мотивація</i>	<i>Перевірка домашнього завдання</i> <i>Вправа «Мікрофон»</i> Прочитайте слова української співачки Джамали та дайте відповідь на запитання: - Які чинники вплинули на формування особистості відомої української співачки? «Я з дитинства знала, що моїм життям стане музика, це у мене в крові. Мама моя каже, що я співала з трьох років, моментально «входила в образ» — закривала очі, починала хитати головою... З раннього-раннього дитинства співала на усіляких сімейних святах для батьків та їхніх друзів.	Вибірково заслухайте кілька робіт – міні-досліджень «Історія моєї вулиці»	7-10 хв	

	<p><i>Тато регулярно приносить додому народну музику — кримсько-татарську, іранську, азербайджанську...»</i> Джамала, українська співачка</p>		
<p>Основна частина (конструювання знань і вмінь):</p>	<p>1. Сім'я, родина, родовід <i>Вправа «Асоціативний куц»</i> Доберіть асоціації, які у Вас виникають, коли ви чуєте слово «сімя»</p> <p><i>Робота з підручником. Вправа «Мозковий штурм»</i> Прочитайте останній абзац п.9.1. §9 і дайте відповідь на запитання: - Чим може бути корисною дослідження родоводів та минулого видатних людей?</p> <p>2. Біографія <i>Вправа «Віднови послідовність»</i> Відновіть послідовність слів і запишіть визначення в зошит: «це» «Біографія - » «кожної», «життєпис», «людини» <i>(Біографія – це життєпис кожної людини)</i></p> <p><i>Робота з підручником (абзац 2 пункту 9.2 §9) + Вправа «Пазли»</i> Знайдіть пазли, які відображають поняття «факт», «подія», «історичний процес».</p>	<p>Підсумуйте відповіді учнів, акцентувавши увагу на тому, що минуле видатних людей та їх родин може допомогти зрозуміти епоху, в якій жили люди, окрім цього, можна виокремити секрети успіху або невдач при реалізації певних планів та задумів.</p>	<p>25-30 хвилин</p>

Вправа «Факти і події моєї біографії»
Наведи приклади із власної біографії,
щоб доповнити схему вище
РУХАНКА

Фронтальна робота. Вправа
«Складаємо історичний портрет»
Складіть історичний портрет Тараса
Шевченка за алгоритмом:

- Персональні дані історичного діяча (Хто це? Коли жив/правив/працював...? Яку посаду обіймав?)
- З якою країною пов'язано його/її діяльність тощо)
- Конкретні факти і події з життя історичної постаті
- Значення в історії (Яку роль у історичному процесі відіграв/ла)

3. Родинні звичаї і традиції

Вправа «Історичне лото»
Співвіднесіть світлини з переліком традицій українського народу (додаток до уроку)

Даний етап роботи можна організувати фронтально або в парах

Ознайомтесь з алгоритмом складання історичного портрету та створіть історичний портрет Тараса Шевченка, спираючись на раніше набуті знання учнів.

Даний етап уроку базується на досвіді та знаннях учнів, набутих в початковій школі

	<p><i>Вправа «Хмаринка традицій»</i> Напишіть на стікерах 1-3 традиції Вашої родини, яку Ви дуже любите та 1 реченням сформулюйте її зміст, приклейте стікер на хмаринку.</p> <p><i>Метод «ПРЕС»</i> Дайте відповідь на питання: - Чому важливо берегти традиції, звичаї українського народу?</p> <p><i>Вправа «Займи позицію»</i> Ознайомтесь з визначенням поняття «гідність». Висловіть своє ставлення до тези: «Секрет успіху в житті – це мати почуття власної гідності та поважати особистий простір інших осіб»</p> <p><i>Гідність</i> – це моральне ставлення до самого/самої себе, внутрішнє визнання, самоповага.</p>	<p>Зверніть увагу, Метод «ПРЕС» передбачає дотримання чіткого алгоритму побудови відповіді на проблемне питання: «Я вважаю, що ...», «Тому, що ....», «Наприклад ...», «Таким чином ...».</p> <p>Методика проведення вправи «Займи позицію»</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розмістіть плакати в протилежних кінцях кімнати. На одному з них написано «Згоден (за/так)», на іншому – «Не згоден (проти/ні), на третьому – «Не визначився (інше)». На плакатах можна викласти протилежні позиції щодо проблеми. 2. Повідомте правила проведення вправи. 3. Після того, як учитель назве тему, учні стають біля відповідного плакату, залежно від їхньої думки з обговорюваної проблеми. 4. Дається кілька хвилин на підготовку до обґрунтування своєї позиції. 5. Вислуховуються різні точки зору по кілька учасників від кожної позиції (учні обираються довільно, за власним бажанням). 6. Вислухавши різні точки зору, запитайте чи не змінив хтось із учасників своєї думки, чи не бажає перейти до іншого плакату? Якщо такі учні є, слід попросити їх обґрунтувати причини свого переходу. 7. Попросіть учнів назвати найпереконливіші аргументи своєї та протилежної сторони. 	
--	---	--	--

<p>Заключний етап уроку:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Узагальнення (підбиття підсумків)</i> - <i>Рефлексія</i> - <i>Оцінювання</i> - <i>Домашнє завдання</i> 	<p><i>Вправа «Однوخвилинне есе»:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Що найголовніше ви дізналися сьогодні? - Які питання залишилися для вас незрозумілими? <p><i>Опрацювати §9</i> <i>Створити самостійне письмове повідомлення або інтернет-повідомлення про суперсилу своєї родини.</i></p>	<p>Підготуйте карти для само оцінювання учнів. Однوخвилинне есе - техніка, яка використовується з метою представлення учнями зворотного зв'язку про вивчене з теми.</p>	<p>7-10 хвилин</p>
--	--	---	------------------------

Традиції українського народу

1		2		А	<p>Миколайчики — традиційне медове печиво, яке печуть на свято Миколая, 19 грудня</p>
3		4		Б	<p>Святкування Різдва</p>
5		6		В	<p>Весільна світлина. Маріуполь Донецької області, 1959 рік</p>
Г					<p>Івана Купала</p>
Д					<p>Андріївські вечорниці («Калита»). Ворожіння на Андрія, 13 грудня</p>
Е					<p>Гуцульський Великдень</p>
<p>Відповідь:</p>					

Тема уроку:	ГРОМАДА. МОЯ ШКІЛЬНА ГРОМАДА		Клас
			Дата
Очікувані результати:	<p>Після цього уроку учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - описує соціокультурні практики різних спільнот, до яких належить, порівнює їх з іншими (вподобання в їжі, способи привітання та звертання до людей, формули ввічливості тощо) - розрізняє та ідентифікує локальні, регіональні, національно-культурні спільноти, співвідносить себе з ними бере до уваги і зважає у власній поведінці на інтереси класної та інших спільнот, до яких належить описує почуття, емоції та потреби, що мають інші люди - визначає способи власної співучасті в житті класу/ закладу освіти/родини/місцевої спільноти - спільно з однолітками усвідомлено бере участь у громадських заходах - пояснює відмінності між громадським та особистим простором - пояснює потребу доступності громадського простору - наводить приклади і пояснює призначення об'єктів громадського простору в минулому і сучасності 		
Етап уроку	Зміст роботи	Методичний коментар	Час
<p>Вступний:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Актуалізація</i> - <i>Мотивація</i> 	<p><i>Вправа «Мікрофон»</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Чому людям віддавна притаманно жити спільнотами (разом)? <p><i>Працюємо з джерелом:</i></p> <p><i>«Доки будете жити в громадському порядку, дружно держатися купи, незламно стояти всі за одного, а один за всіх, доти ніяка ворожа сила не побідить вас.»</i></p> <p style="text-align: center;">Іван Франко, «Захар Беркут»</p> <ul style="list-style-type: none"> - Поміркуйте, з якою метою люди сьогодні об'єднуються в 		7-10 хв

	<p>громади?</p>												
<p>Основна частина (конструювання знань і вмінь):</p>	<p>1. Громада</p> <p><i>Робота з підручником (п.10.1) та Конституцією України (зошит):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Заповніть таблицю «Повноваження територіальних громад» - <table border="1" data-bbox="392 794 936 992"> <thead> <tr> <th><i>Повноваження</i></th> <th><i>Зміст</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Затверджують</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Забезпечують</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Встановлюють</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Управляють</td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>РУХАНКА</p> <p>2. правила співжиття в громаді</p> <p><i>Групова робота</i> <i>Вправа «Створюємо інфографіку»</i> Створення інфографіки (візуалізації) до поняття «толерантність»</p>	<i>Повноваження</i>	<i>Зміст</i>	Затверджують		Забезпечують		Встановлюють		Управляють		<p>Стаття 143 Конституції України.</p> <p>Територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування управляють майном, що є в комунальній власності; затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку і контролюють їх виконання; затверджують бюджети відповідних адміністративно-територіальних одиниць і контролюють їх виконання; встановлюють місцеві податки і збори відповідно до закону; забезпечують проведення місцевих референдумів та реалізацію їх результатів; утворюють, реорганізують та ліквідовують комунальні підприємства, організації і установи, а також здійснюють контроль за їх діяльністю; вирішують інші питання місцевого значення, віднесені законом до їхньої компетенції.</p> <p>Акцентуйте увагу учнів на тому, що індивідуальні характеристики й особливості, такі як національність, колір шкіри, релігійні переконання чи мова ніяк не впливають на можливість жити у громаді. Ми всі є абсолютно різними і абсолютно рівними. Бо нас об'єднує одна характерна риса — ми люди.</p> <p>Для виконання даного завдання підготуйте фліпчарти, олівці, маркери.</p> <p>Інструкція до створення інфографіки:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Інфографіка - це графічне візуальне подання інформації; - Інфографіка – це мінімум тексту - Інфографіка – це добірка зображень, що роблять тему легкозрозумілою <p>Для роботи об'єднайте учнів класу в групи за методом «Пори роки» (4</p>	<p>25-30 хвилин</p>
<i>Повноваження</i>	<i>Зміст</i>												
Затверджують													
Забезпечують													
Встановлюють													
Управляють													

	<p style="text-align: center;">3. Громадський простір</p> <p><i>Робота над проектом</i> <i>«Лідерство та шкільна активність»</i> (матеріали друкованого зошита) Змодельуйте, яким ви б хотіли бачити громадський простір, у якому живе (свій клас, школу, парк, вулиці, газони, сквери, площі, дитячі майданчики, набережні, пляжі, тощо).</p>	<p>групи), «Світлофор» (3 групи) тощо. Обов'язково визначте час для виконання роботи. Після виконання завдання організуйте презентацію робіт.</p> <p>Для створення інфографіки запропонуйте учням ознайомитися з даним поняттям, продемонструвавши відео (наприклад, Міжнародний день толерантності (М-Погорілівська ЗОСШ-інтернат, 16 листопада 2017 р.) https://www.youtube.com/watch?v=irG9OObgkM&ab_channel=InterSchoolTV; або Толерантність – це ... https://www.youtube.com/watch?v=PrzECWpcZVc&ab_channel=InterSchoolTV)</p> <p>для реалізації проекту об'єднайте учнів в групи/команди. В класі розподіліть обов'язки кожного члена групи, обговоріть напрямки проектної роботи. Окресліть критерії оцінювання проектної роботи (додайте Лист само оцінювання, Додаток 1) та обговоріть способи презентації роботи (мультимедійна презентація чи заповнений бланк в друкованому зошиті тощо)</p>	
<p>Заключний етап уроку:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Узагальнення (підбиття підсумків)</i> - <i>Рефлексія</i> - <i>Оцінювання</i> 	<p><i>Вправа «Мікрофон»</i> <i>Метод «ПРЕС»</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Чому важливо дотримуватися правил співжиття, принципів толерантності у суспільстві? - Чому важливо бути активним в громадському просторі? <p><i>Вправа «Оплески» з елементами само оцінювання:</i> <i>Сьогодні я:</i></p>	<p>Метод «ПРЕС» передбачає дотримання чіткого алгоритму побудови відповіді на проблемне питання: «Я вважаю, що ...», «Тому, що ...», «Наприклад ...», «Таким чином ...».</p> <p>Запропонуйте учням поаплодувати собі за роботу, озвучуючи «критерії оцінки» за роботу на уроці: чим гучніші аплодисменти, тим успішніше учні, на їх думку, впоралися з завданнями і навпаки – якщо</p>	<p>7-10 хвилин</p>

<p>- Домашнє завдання</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Дізналася/дізнався що таке толерантність - Можу розповісти друзям про повноваження територіальних громад - Був/була активною на уроці - Зміг/змогла виконати всі запропоновані справи - Отримала нові знання, якими не володів/володіла раніше <p>Опрацювати §10 Завершити проектну роботу, підготуватися до презентації результатів</p>	<p>учень вважає, що недопрацював, щось не зрозумів, гучність його оплесків відповідно знижується. Виконуйте вправу разом з учнями</p>	
---------------------------	--	---	--

Лист само оцінювання учасника проєкту

---

1. Опишіть свої враження від роботи над проєктом

---

2. Вкажіть чого ви навчилися, працюючи над реалізацією проєкту

---

3. Зазначте труднощі, з якими довелося вам стикнутися, реалізуючи проєкт

---

4. Чітко зазначте свій внесок у реалізацію проєкту

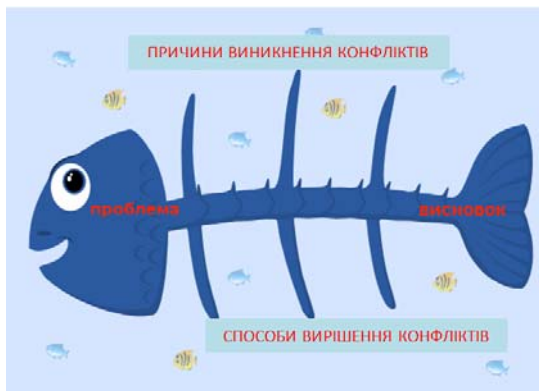

Тема уроку:	ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ		Клас
Очікувані результати:	Після цього уроку учень/учениця: <ul style="list-style-type: none"> – пояснює, чому і якими правами від народження наділена кожна людина – пояснює, як держава забезпечує реалізацію прав людини (зокрема дитини) – називає порядок дій у випадку порушення прав дитини – обґрунтовує необхідність захищати права людини і громадянина та дотримуватись обов'язків громадянина – переконує інших у перевагах поведінки, заснованої на повазі до прав людини і повазі до гідності людини – обговорює важливість поваги прав людини всіма людьми – виявляє мову ворожнечі – ідентифікує випадки дискримінації (зокрема утисків), булінгу (цькування) та визначає їх наслідки для особи і – конструктивно реагує на випадки утисків, насилля та вияви нерівності або несправедливості, не замовчує їх – зважає на емоції та почуття інших осіб у своїй поведінці 		
Етап уроку	Зміст роботи	Методичний коментар	Час
Вступний: - <i>Актуалізація</i> - <i>Мотивація</i>	<i>Презентація проєктів «Лідерство та шкільна активність»</i> <i>Вправа «Барви фантазії»</i> Заплющить очі. Уявіть країну, острів, місто, усі жителі якого однакові: мають однакову зовнішність, смаки, думки, помешкання, одяг. <ul style="list-style-type: none"> - Чи багато фарб у вашому уявному малюнку? - Чи хотіли б ви жити у такій країні / острові / місті? Чому? - Щоб ви хотіли змінити у своєму уявному малюнку? 	Підводячи підсумки вправи, акцентуйте увагу на тому, що усі люди згідно закону є рівними і наділені однаковими правами. Та на жаль, у нашому суспільстві і донині проявляється негативне ставлення одних людей до інших, через певні притаманні їм індивідуальні риси. І сьогодні як ніколи актуально говорити про мирне співжиття, повагу до прав та свобод людини та їх дотримання.	10-15 хв

<p>Основна частина (конструювання знань і вмінь):</p>	<p>1. Порушення прав людини</p> <p><i>Робота з підручником – п.11.1</i> <i>Вправа «Віднови послідовність»</i> Відновіть послідовність слів і запишіть визначення в зошит: «ставлення», «Дискримінація - це», «негативне», «одних людей», «через певні», «до інших», «індивідуальні риси». (Дискримінація – це негативне ставлення одних людей до інших, через певні індивідуальні риси).</p> <p><i>Вправа «Створюємо мапу знань» - «Прояви дискримінації»</i></p> <p><i>Вправа «Мікрофон»</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Чи стикалися ви з мовою ворожнечі? - Які емоції переживали в той момент? <p><i>Метод «ІПРЕС»:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Чому важливо зупиняти прояви дискримінації? - До чого може призвести мова ворожнечі? <p>РУХАНКА</p> <p>2. Конфлікти та способи їх подолання</p> <p><i>Робота з підручником (пункт 11.2), робота в групах</i> <i>Метод «Фішбоун»</i> Визначіть причини, способи</p>	<p>Напишіть в центрі слово дискримінація та опустіть в різні боки від нього стрілочки. Поясніть, що читаючи п.11.1 діти дізнаються про види дискримінації, які слід записати біля стрілочок. Наступний крок – написати до кожного виду дискримінації пояснення.</p> <p>Метод «ІПРЕС» передбачає дотримання чіткого алгоритму побудови відповіді на проблемне питання: «Я вважаю, що ...», «Тому, що ....», «Наприклад ...», «Таким чином ...».</p> <p>Фішбоун (діаграма «риб'ячої кістки» (англ. <i>Fishbone Diagram</i>) – один з найбільш ефективних прийомів, який можна використовувати в тоді, коли необхідно встановити причинно-наслідкові зв'язки, здійснити обґрунтований вибір, розвинути навички роботи з інформацією, навчити вирішувати проблеми тощо.</p>	<p>20-30 хвилин</p>
--	---	--	--------------------------

подолання конфліктів, сформулюйте висновок, відповівши на запитання: «Чому важливо шукати способи мирного вирішення конфліктів?»

3. Захист прав дитини

Варіант I

Робота з підручником (пункт 11.3)
Вправа «Ростомір прав дитини»
(друкований зошит)

Вправа «Мікрофон»

- Хто захищає права дитини в Україні?

Варіант II

БУЛІНГ В ШКОЛІ

Схема включає в себе чотири основні блоки, представлені у вигляді голови, кісток та хвоста риби. Кожна з них відповідає за конкретні складові:

- голова – тема, питання або проблема, що підлягає аналізу;
- верхні кістки (або ті, що розміщені з правого боку при вертикальному положенні схеми) – основні поняття теми та причини виникнення проблеми;
- нижні кістки (або ті, що розміщені з лівого боку при вертикальному положенні схеми) – факти, що є підтвердженням певних причин чи понять, вказаних у схемі. В нашому варіанті – це шляхи вирішення конфліктів;
- хвіст – відповідь на поставлене питання, висновки.

Заповніть «ростомір прав дитини» разом з учнями після опрацювання матеріалів пункту 11.3 §11, доповнюючи та коментуючи права та обов'язки про які не йшлося в підручнику.

Поясніть учням, що булінг суттєво відрізняється від типових конфліктів і непорозумінь між друзями або однокласниками. Булінг — це якщо:

- людині завдали болю, принизили фізично або словесно;
- така поведінка повторюється, хоча може статися й один раз;
- це було зроблено навмисно;

Розглянемо, як це буває в реальному житті серед ваших однолітків.

Перегляд Відео за посиланням:

<http://autta.org.ua/ua/materials/material/Antibul-ng/>

Вправа «Рука допомоги» (розробіть стратегії боротьби з булінгом)

Напишіть на кожному пальці, які способи боротьби з булінгом вони можуть запропонувати (*вітатися з жертвою булінгу, звернутися до старших по допомогу, не поширювати пліток, не підтримувати тих, хто ображає інших*).

Слово вчителя: «За даними різних досліджень, майже кожен третій учень в Україні так чи інакше зазнавав булінгу в школі, потерпав від принижень і насмішок.

Жертви булінгу переживають важкі емоції — почуття приниження та сором, страх, розпач і злість. Такі учні іноді просто бояться ходити до школи.

Підсумуйте: «Наша підтримка дуже важлива для людини, яка зазнає булінгу. Не треба соромитися зізнатися іншим у виникненні ситуації булінгу. Найкраще сказати про це дорослим, яким ви

- людина, якій заподіяли шкоду, не може сама захистити себе;
- людина, яка вчинила булінг, має переваги (старша, фізично сильніша, у неї вищий авторитет у групі)

Підсумуйте: «Підтримка та взаємодопомога дуже важливі для людини, що зазнає насилля, булінгу. Якщо ви стали свідком такої ситуації, не можна бути байдужим, треба намагатися припинити насилля, за потреби покликати на допомогу».

Допомогти жертві булінгу інколи досить просто. Перше, що ти можеш зробити, — не підтримувати тих, хто знущається. Твоє ставлення має бути таким, щоб ініціатори булінгу відчули, що ти не погоджуєшся з тим, що відбувається. Якщо бачиш, що з когось насміхаються, допоможи йому вийти з цієї ситуації, покажи свою підтримку, скажи, що він чи вона не заслуговує на таке

ставлення. Люди, яких ображають, часто почуваються самотніми — допоможи їм відчути, що вони не одні».

довіряєте. Пам'ятайте, що коли кривдника не зупинити, можуть постраждати інші діти».

ДЖЕРЕЛО МАТЕРІАЛІВ ПРО БУЛІНГ:
<https://nuschool.com.ua/lessons/health/together/39.html>

<p>Заключний етап уроку:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Узагальнення (підбиття підсумків)</i> - <i>Рефлексія</i> - <i>Оцінювання</i> 	<p>Складіть запитання до вивченої на сьогоднішньому уроці теми, починаючи кожне такими словами: Коли ___? Що ___? Хто ___? Де ___? Звідки ми можемо дізнатися про ___? Чому ___? Як ___? Який результат ___? Запропонуйте свої запитання в класі.</p> <p><i>Вправа «Незакінчене речення»:</i> На уроці я дізнався/дізналася що ... Найбільше мене вразило ... Мені стануть у пригоді такі знання.... Я обов'язково скористаюсь такими знаннями (отриманими на уроці) в своєму житті, тому що ...</p> <p><i>Вправа «Самооцінювання»</i> Оцініть свою роботу на уроці за допомогою смайлів, що лежать на ваших партах</p>	<p>Поверніться до запитання, яке формулювали учні до теми на початку уроку.</p> <p>Підготуйте смайли 3-х рівнів для кожного учня. Запропонуйте дітям оцінити свою роботу на уроці. Після цього вчитель може попросити уточнити/аргументувати свою оцінку кількох учнів.</p> <table border="1" data-bbox="974 1034 1953 1420"> <tr> <td data-bbox="974 1034 1294 1305"> </td> <td data-bbox="1294 1034 1635 1305"> </td> <td data-bbox="1635 1034 1953 1305"> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="974 1305 1294 1420">ДУЖЕ ДОБРЕ</td> <td data-bbox="1294 1305 1635 1420">ДОБРЕ</td> <td data-bbox="1635 1305 1953 1420">ВАРТО ЗРОБИТИ КРАЩЕ</td> </tr> </table>				ДУЖЕ ДОБРЕ	ДОБРЕ	ВАРТО ЗРОБИТИ КРАЩЕ	<p>5-10 ХВИЛИН</p>
									
ДУЖЕ ДОБРЕ	ДОБРЕ	ВАРТО ЗРОБИТИ КРАЩЕ							

<p>- <i>Домашнє завдання</i></p>	<p>Опрацюйте §11, намалуйте 1 з прав/обов'язків дитини на листочку формати А4</p>	<p>Малюнки можна використати під час проведення Всеукраїнського тижня права</p>	
----------------------------------	---	---	--

Тема уроку:	<h1>СВІТ ІНФОРМАЦІЇ</h1>		Клас
Очікувані результати:	<p>Після цього уроку учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розрізняє джерела інформації за видами (матеріальні/ нематеріальні, первинні/вторинні, текстово-візуальні тощо) – пояснює способи нагромадження та пошуку інформації – формулює запитання щодо достовірності інформації з різних джерел – розпізнає прояви маніпулювання інформацією на конкретних прикладах 		
Етап уроку	Зміст роботи	Методичний коментар	Час
<p>Вступний:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Актуалізація</i> - <i>Мотивація</i> 	<p><i>Презентація творчих робіт груп (Малюнки прав та обов'язків дитини)</i> <i>Вправа «Відгадай»</i> Учні презентують свій малюнок, учні класу висловлюють припущення яке право зобразив їх однокласник.</p> <p><i>Вправа «Досліджуємо ілюстрацію»</i></p> <p>Уважно розгляньте зображення.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Поміркуйте, що хотів сказати автор зображення, яку мету 		7-10 хв

	<p>переслідував?</p> <ul style="list-style-type: none"> - На які види поділяють інформацію за способом сприйняття? (зорова, слухова, нюхова, смакова, дотикова (тактильна)) 	<p>Про інформацію за способом сприйняття діти говорять в курсі інформатики 2 класу (Наприклад підручник Марії Корнієнко, с. 7)</p>	
<p>Основна частина (конструювання знань і вмінь):</p>	<p>1. Інформаційний простір</p> <p><i>Інфографіка «Сучасний інфопростір»</i></p> <p><i>Робота в парах</i></p> <p>Подумайте з чого складається сучасний інфопростір та намалюйте піктограму однієї зі складових. Представте роботу класу та створіть спільну інфографіку.</p> <p>2. Що таке дезінформація</p> <p><i>Вправа «Мікрофон»</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Пригадайте, що ми називаємо фактом, а що судженням? - Чим відрізняються факти від суджень? <p><i>Робота в групах з джерелом + Вправа «Факти — судження».</i></p> <p><i>Група 1</i></p> <p>Прочитайте текст. Підкресліть в ньому факти</p> <p><i>Група 2</i></p>	<p><i>Перед початком роботи надайте коротку інформацію учням про сучасний інфопростір. Чи чули ви коли-небудь слово «Інфопростір»? Чи розумієте його значення? У загальному, широкому сенсі інформаційним простором (інфопростором) є весь світ довкола нас. Тільки-но розплющивши очі, ми безперервно приймаємо інформацію, а згодом ділимося нею з іншими. Так виникає безперервний інформаційний потік. Засобів Масової Інформації (ЗМІ) або Мас-Медіа: телебачення, преса, мережа Інтернет зробили цей потік потужним і всеохопним.</i></p> <p><i>Підготуйте для даного етапу фліпчарт, куди учні будуть розміщувати свої піктограми та невеликі аркуші паперу, маркери для роботи в парах (для створення піктограм). Окресліть хронологічні межі для даної роботи і повідомте про них учням.</i></p> <p><i>Піктограма (від лат. pictus — мальований і грец. γράμμα — письмовий знак, риска, лінія) — умовний малюнок із зображенням будь-яких дій, явищ, предметів тощо.</i></p> <p>Під час вправи звертайтеся до досвіду, набутого учнями в 4 класі (Інформатика, 4 клас, НУШ. Урок 3: "Судження і факти. Достовірність інформації, отриманої з різних джерел").</p>	<p>25-30 хвилин</p>

Прочитайте текст. Підкресліть в ньому судження

Відомо, що тризуб був родовим знаком Володимира Великого... За основу знака герба сучасної України, який ми знаємо, взято знак з монет Володимира Великого, з яких золотників відомо 11, а срібників, здається, близько 300...

Станом на початок XX століття сам тризуб був відомий лише вузькому колу фахівців... Але із тризубом стався такий феномен, який я не можу пояснити: на початку 1918 року про цей знак мало хто знав, а вже на початку 1919 року ніхто собі не уявляв якогось іншого державного герба, ніж тризуб.

Дмитро Шурхало. Українські державні герби: феномен тризуба — 19 лютого 2021р.// <https://www.radiosvoboda.org/a/29515084.html>

РУХАНКА

Робота з відео джерелом» Як розпізнати фейк?»

https://www.youtube.com/watch?v=YX TkGCSMrJU&ab_channel=UA%3A%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%88%D0%B8%D0%B9

Вправа «Я дізнався/дізналася про ...»

3. Історичний факт, подія, процес

Фронтальна робота + робота з підручником

Вправа «Історичні факти»

Хрещення Руси-України			
Хто?		Що?	
Де?	Кол	Чому?	Як?

Разом з учнями, читаючи підручник, пункт 12.3, заповніть таблицю аналізу історичної події. Акцентуйте увагу на історичних фактах, подіях, які складають історичний процес.

Заключний етап уроку:

- Узагальнення (підбиття підсумків)

Вправа №1 до теми 12 в друкованому зошиті

7-10 хвилин

- Рефлексія	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="387 76 499 300">Зорові джерела</td> <td data-bbox="499 76 611 300">Слухові джерела</td> <td data-bbox="611 76 723 300">Тактильні джерела</td> <td data-bbox="723 76 835 300">Нюхові джерела</td> <td data-bbox="835 76 958 300">Смакові джерела</td> </tr> <tr> <td data-bbox="387 300 499 383"></td> <td data-bbox="499 300 611 383"></td> <td data-bbox="611 300 723 383"></td> <td data-bbox="723 300 835 383"></td> <td data-bbox="835 300 958 383"></td> </tr> </table>	Зорові джерела	Слухові джерела	Тактильні джерела	Нюхові джерела	Смакові джерела							
Зорові джерела	Слухові джерела	Тактильні джерела	Нюхові джерела	Смакові джерела									
- Оцінювання	<p><i>Метод «ПРЕС»</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Чому важливо навчитися розрізняти фейкову та правдиву інформацію? - Які небезпеки можуть чатувати в сучасному інфопросторі та як з ними впоратися? 	<p>Підготуйте карти для само оцінювання учнів. Однохвилинне есе - техніка, яка використовується з метою представлення учнями зворотного зв'язку про вивчене з теми.</p>											
- Домашнє завдання	<p><i>Вправа «Однохвилинне есе»:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Що найголовніше ви дізналися сьогодні? - Які питання залишилися для вас незрозумілими? <p>Опрацюйте §12 Виконайте завдання «Соціальні мережі і я». Сформульуйте короткий допис для розміщення у соціальних мережах, у якому запропонуйте власні поради безпечної поведінки в Інтернеті. За наявності профілю в соціальних мережах розмістіть цей допис з хештегами #безпека_в_інтернеті #досліджуємо_історію_і_суспільство #інформаційна_безпека</p>	<p>Для виконання цього завдання вчитель може придумати з дітьми власний хештег, домовитися, в яких соціальних мережах діти будуть розміщувати свої пости і відслідковувати за допомогою даного хештегу роботи один одного, коментуючи та поширюючи корисні поради друзів</p>											

Тема уроку:	<h1 style="color: #8B4513;">Я — особистість</h1>		Клас Дата
Очікувані результати:	Після цього уроку учень/учениця: <ul style="list-style-type: none"> - Характеризують поняття «особистість» «особа», «гідність», «саморозвиток», «особистий простір» - Називають кроки становлення успішної особистості учня - Визначають межі особистого простору - Пояснюють важливість права на гідність 		
Етап уроку	Зміст роботи	Методичний коментар	Час
Вступний: - <i>Актуалізація</i> - <i>Мотивація</i>	<i>Презентація завдання «Соціальні мережі і я».</i> <i>Вправа «Моя суперсила»</i> Озвучте одну з Ваших унікальних можливостей, умінь, те, що Ви вмієте робити дуже добре(краще інших).	Знайдіть за унікальним хештегом (який створили на минулому уроці) всі публікації учнів, що стосуються безпечної поведінки в інтернеті (які учні розміщували на своїх сторінках/сторінках батьків в соціальних мережах). Запропонуйте дітям зачитати деякі з них. Дайте загальну оцінку щодо активності та актуальності даної теми. Заслухайте учнів, можете назвати і свою суперсилу. Після короткого обговорення представте тему уроку та питання, які будуть розглядатися.	7-12 хв
Основна частина (конструювання знань і вмінь):	<h2 style="color: #8B4513;">1. Мій саморозвиток</h2> <i>Робота з підручником (пункт 13.1)</i> <i>Вправа «Журналісти та експерти»</i> <i>Вправа «Два-чотири-всі разом»</i> Створіть власний чек-лист «Кроки становлення успішної особистості учня». Спочатку в парах, потім в	Дайте одній частині класу роль «експертів», а іншій – «журналістів». Журналісти, читаючи пункт формулюють запитання до нього, експерти уважно читають матеріал підручника. Після закінчення роботи з підручником «журналісти» задають питання «експертам». Можна додати таке правило: «журналіст» звертається до конкретного учня «експерта», починаючи своє запитання з фрази: «Моє питання до пана/ пані .... Скажіть/доведіть/аргументуйте тощо....» Дайте можливість обговорити завдання учням спочатку в парах, потім у четвірках, в кінці – фронтально, створивши колективний порадак для досягнення успіху	25-30 хвилин

четвірках. Зіставте свої міркування з пропозиціями однокласників. Узагальніть ідеї та укладіть колективний поради́к для досягнення успіху

РУХАНКА

2. Гідність

Робота з поняттям., робота з підручником (пункт 13.2)

Прочитайте перший абзац пункту 13.2 і спробуйте сформулювати визначення поняття «гідність»

Робота з підручником (пункт 13.2) + Робота в групах, робота зі схемою «»

Поміркуйте, які риси характеру, вчинки роблять людину «гідною»

Створіть схему

Вправа «Мікрофон»

- Які події називають Революцією Гідності? Як ви гадаєте, вони стосуються гідності особистості чи й гідності суспільства?

3. Особистий простір

Вправа «Зони особистого простору». Учений Едвард Холл у середині минулого століття виділив 4 зони особистого простору.

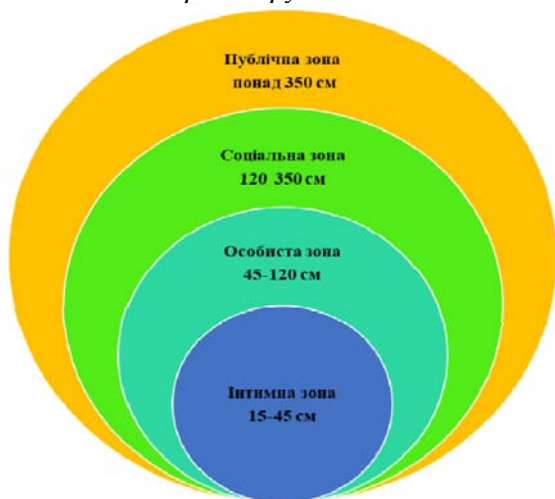
Запиши у кола людей, яких можна туди допускати. Визнач для себе, на якій відстані тобі та твоїм однокласникам / однокласницям комфортно розмовляти. Намагайся дотримуватися цієї

Перед початком роботи надайте короткий коментар про особисті кордони та не припустимість порушення особистого простору інших людей, про 4 зони особистого простору, які виділив Едвард Холл. Матеріали з робочого зошита учня

відстані в подальшому спілкуванні!

Інтимна зона від 15 см до 45 см	Особиста зона від 45 см до 1м 20 см	Соціальна зона від 1 м 20 см до 3м 50 см	Публічна зона понад 3 м 50 см
Цей простір кожен із нас вважає найважливішим. У нього допускємо лише найближчих людей: батьків, близьких друзів та родичів.	Ця відстань комфортна для спілкування під час дружніх зустрічей, у школі чи на роботі.	На цій відстані зручно спілкуватися зі сторонніми людьми.	Комфортна відстань для розмови з групою людей.

Робота в парах зі схемою «Зони особистого простору»

Організуйте роботу в парах та фронтально обговоріть результати роботи над заповненням схеми

Заключний етап уроку:

- Узагальнення (підбиття підсумків)

- Рефлексія

Вправа «Мікрофон»

1. Що називають гідністю?
2. Чому гідність особистості вважають одним із основних прав людини?
3. Як гадаєте, чи можуть змінитися ваші уподобання та характер за кілька років? Чому?
4. Чи помічаєте ви, коли ненароком порушуєте особистий простір інших? Поясніть, за якими

7-10 хвилин

<p>- <i>Оцінювання</i></p> <p>- <i>Домашнє завдання</i></p>	<p>ознаками ви про це здогадуєтеся.</p> <p>5. Чи доводилося Вам переживати ситуації, коли порушували ваш особистий простір? Що ви відчували?</p> <p><i>Вправа «Трихвилинна пауза»</i> Заповніть листки-самооцінювання, продовживши фрази:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Я змінив своє ставлення до ... ▪ Я дізнався більше про ... ▪ Я здивувався тому, що ... ▪ Я відчув ... <p>Повторіть §8-13, підготуйтеся до уроку узагальнення (повторіть важливі поняття теми)</p>	<p>Вчитель надає учням можливість обміркувати поняття, ідеї заняття, зв'язати з попереднім матеріалом, знаннями і досвідом, а також з'ясувати незрозумілі моменти.</p>	
---	--	--	--

Привіт, друже!

Сьогодні на тебе та твоїх друзів чекає незвичайний тур Україною. Протягом цієї подорожі твоїй команді необхідно заповнити туристичний квиток (Додаток 1. Туристичний квиток), який стане перепусткою до вивчення нової теми з курсу історії 5 класу. Щоб заповнити цей квиток слід рухатися відповідно до визначеного маршруту (Додаток 2. Маршрут подорожі), виконувати завдання і не забувати вносити результати виконаних завдань в квиток.

Успіхів!

Зупинка 1. м.Київ

Почнемо ми нашу подорож зі столиці України – м.Києва. І для цього Вам необхідно пригадати тему «Управління державою» та заповнити пропуски в реченнях:

В Україні існує _____ гілки влади. До законодавчої гілки належить _____. Кабінет Міністрів – це _____ України. Верховним Головнокомандувачем Збройних сил є _____.

Чудово! Не баріться і вирушайте до Харкова, міста, яке з 1919 до 1914 р. було столицею України. Там на Вас чекають нові пригоди!

Зупинка 2. м.Харків

У Харкові є відомий університет, який був заснований у 1804 році . Сьогодні цей заклад освіти називається Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Саме тут на вас чекає нове завдання і Ви, мабуть, здогадалися, що воно буде пов'язане з правами та обов'язками громадянина.

Розгляньте малюнок. На ньому права та обов'язки «випали» з таблиці. Розташуйте їх у відповідні стовпчики, а також запишіть до кожного з них приклад.

	Право/обов'язок	Приклад
ПРАВА		

ОБОВ'ЯЗКИ		

- Неухильне додержування Конституції України та законів України
- Усі діти мають право на освіту
- Захист Вітчизни
- Жодну дитину не можна ображати або принижувати
- Особлива турбота — дітям без сімей
- Усі діти рівні у своїх правах
- Не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині,
відшкодовувати завдані ним збитки

Якщо ви впоралися із завданням, вирушайте далі – у славетний козацький край, на о.Хортиця, який розташований поблизу м. Запоріжжя.

Зупинка 3. о.Хортиця

Острів Хортиця – найбільший острів на Дніпрі, унікальність якого – у рідкісному поєднанні на одній території різноманітних природних комплексів, пам'яток геології, культури, історії... Сьогодні цей острів має статус національного заповідника «Хортиця».

Цей острів асоціюється, в першу чергу, з історією козацтва, лицарями української історії – козаками. Саме тут вам слід підготувати відео листівку для сучасних Захисників України, привітавши їх з Днем українського козацтва, Днем Захисника України, який ми відзначаємо щорічно 14 жовтня.

Інструкція щодо виконання завдання:

1. Продумайте текст/зміст/сюжет листівки
2. Тривалість не повинна перевищувати 1 їх
3. В кадрі можуть бути вся команда або один/два її представники
4. Зніміть відеопривітання на телефон одного з членів команди та надішліть вчителю

Після виконання завдання вирушайте до Черкаської області, м.Умані, до парку «Софіївка».

Зупинка 4. м.Умань, парк «Софіївка»

Національний дендрологічний парк «Софіївка» є шедевром світового садово-паркового мистецтва кінця XVIII - початку XIX століть та музеєм природи і садово-паркового мистецтва, одне із семи чудес України. В цьому дивовижному парку як ніде розумієш важливість збереження природніх багатств та культурно-історичних надбань. Вам потрібно подумати та скласти перелік того, що Ви можете зробити вже сьогодні для досягнення Україною сталого розвитку?

Молодці! Рушаємо далі! Цього разу Вас чекає м. Львів.

Зупинка 5. м. Львів

У Львові знаходиться найбільша кількість пам'яток архітектури в Україні. У 2009 році Львову надано звання Культурної столиці України. Львів заснований королем Данилом Романовичем в середині 13 століття. Місто засноване першим українським королем Данилом Романовичем в середині 13 століття. Саме в цій історичній перлині Укразни Вам доведеться виконати останнє завдання нашої подорожі.

Розгадайте шифрограму. Оберіть з кожного рядка літеру, яка зустрічається лише раз і ви отримаєте висловлювання відомого українського педагога Василя Сухомлинського.

н	м	а	ь	л	о	л	а	н	ь
о	м	ж	в	м	т	ж	т	о	а
д	м	у	в	м	т	х	о	в	т
у	д	в	т	к	н	у	т	д	к
с	а	ю	е	к	с	к	ю	а	б
я	х	а	є	ц	г	є	ц	х	я
є	ю	х	б	а	х	ю	т	є	б
ц	л	с	я	ц	ь	л	я	т	ь
ь	в	щ	р	ь	р	о	й	щ	й
л	р	ь	н	й	р	ь	й	л	а
р	щ	ц	ч	м	о	щ	ч	ц	м
л	ь	д	р	й	р	й	у	ь	л

Що ж, ось і настав час повертатися до дому. На зворотному шляху у вас є час, щоб оцінити свою роботу на сьогоднішньому уроці. Зробіть останні записи у ваших туристичних квитках, здайте їх вчителю та поділіться враженнями від сьогоднішнього уроку з вашими однокласниками та вчителем.

Туристичний квиток

Маршрут подорожі/ місто, яке відвідали	Виконане завдання	Оцінка вчителя																					
Київ	В Україні існує _____ гілки влади. До законодавчої гілки належить _____ . Кабінет Міністрів – це _____ України. Верховним Головнокомандувачем Збройних сил є _____.																						
Харків	<table border="1" data-bbox="443 655 1906 1015"> <thead> <tr> <th data-bbox="443 655 680 708"></th> <th data-bbox="680 655 1301 708">Право/обов'язок</th> <th data-bbox="1301 655 1906 708">Приклад</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="443 708 680 911">ПРАВА</td> <td data-bbox="680 708 1301 761"></td> <td data-bbox="1301 708 1906 761"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="443 761 680 813"></td> <td data-bbox="680 761 1301 813"></td> <td data-bbox="1301 761 1906 813"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="443 813 680 866"></td> <td data-bbox="680 813 1301 866"></td> <td data-bbox="1301 813 1906 866"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="443 866 680 919"></td> <td data-bbox="680 866 1301 919"></td> <td data-bbox="1301 866 1906 919"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="443 919 680 971">ОБОВ'ЯЗКИ</td> <td data-bbox="680 919 1301 971"></td> <td data-bbox="1301 919 1906 971"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="443 971 680 1015"></td> <td data-bbox="680 971 1301 1015"></td> <td data-bbox="1301 971 1906 1015"></td> </tr> </tbody> </table>		Право/обов'язок	Приклад	ПРАВА												ОБОВ'ЯЗКИ						
	Право/обов'язок	Приклад																					
ПРАВА																							
ОБОВ'ЯЗКИ																							
о.Хортиця	Відеолістівка для Захисників України																						
м.Умань, парк «Софіївка» (Черкаська область)	<p data-bbox="443 1123 1966 1161">Для досягнення Україною сталого розвитку вже сьогодні ми можемо:</p> <ol data-bbox="488 1187 1899 1481" style="list-style-type: none"> 1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____ 																						

м.Львів	<ol style="list-style-type: none"> 1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____	
Мандруємо додому (оцініть свою роботу на сьогоднішньому уроці. Напишіть своє прізвище та оцінку за урок)	<ol style="list-style-type: none"> 6. _____ 7. _____ 8. _____ 9. _____ 10. _____	

Маршрут подорожі

Поради учням

Щоб команда працювала злагоджено:

1. Виконуйте завдання разом
2. Слухайте один одного
3. Не ображайте один одного

Рекомендації вчителю

1. Роздрукуйте маршрути додатки 1-2 для команд учасниць (3-4 команди на розсуд вчителя)
2. Підготуйте конверти за кількість станцій зупинок. На кожному конверті напишіть місто та вкладіть в нього відповідне завдання.
3. Під час виконання завдання на зупинці 2 вчитель може роздрукувати та розрізати (за кількістю команд) права та обов'язки для сортування, щоб пришвидшити процес виконання завдання. Приклади прав та обов'язків діти прописуватимуть самостійно. Заздалегідь подбайте про клей.
4. Відповідь до Зупинки 5.: «Мова – духовне багатство народу (В.Сухомлинський)».
5. Перед роботою обговоріть правила роботи в команді (Додаток 3).
6. Оголосіть критерії оцінювання для сьогоднішнього уроку.
7. На виконання кожного завдання виділіть близько 6-7 хвилин, слідкуйте за часом та нагадуйте дітям про часові межі для виконання кожного з завдань.
8. В туристичному квитку команд оцініть кожне завдання за 12-бальною системою, а в кінці вирахуйте середнє арифметичне за 5 завдань, враховуючи результати само оцінювання учнів.

№	Дата	Зміст	Д/З	Примітки
		Розділ 3. УКРАЇНА — СВІТОВІ, СВІТ — УКРАЇНІ		
		§ 14. Україна: погляд крізь час		
		§ 15. Спортивні звитяги минулого й сьогодення		
		§ 16. Українське мистецтво: дивуємо світ		
		§ 17. Світові винаходи та Україна		
		§ 18. Відомі вихідці з України		
		<i>Підсумуємо розділ 3</i>		
		Розділ 4. СТОРІНКИ НАШОГО МИНУЛОГО. ШЛЯХ ДО НЕЗАЛЕЖНОСТІ		
		§ 19. Найдавніші часи, княжа Русь-Україна, королівство Руське		
		§ 20. Козаччина. Втрата державності		
		§ 21. Спроби відродження української державності у 1917–1921 рр.		
		§ 22. Україна в складі СРСР: знищення української самостійності		
		§ 23. Друга світова війна та Україна		
		§ 24. Розвиток України в повоєнний період. Русифікація		
		§ 25. Перші кроки незалежної України		
		§ 26. Україна сучасна		
		<i>Підсумуємо розділ 4</i>		
		<i>Зробимо цей світ кращим</i>		

.....

Тема уроку:	<h1 style="color: #8B4513;">Україна: погляд крізь час</h1>		Клас Дата
Очікувані результати:	<ul style="list-style-type: none"> ○ пояснює значення освіти в житті людини ○ порівнює однотипні пам'ятки історії, природи та культури і пояснює їх значення ○ формулює питання різного типу до візуальних джерел 		
Етап уроку	Зміст роботи	Методичний коментар	Час
Вступний: - <i>Актуалізація</i> я - <i>Мотивація</i>	<p>Розпочніть заняття з оголошення теми розділу, який розпочинаєте вивчати - Розділ 3. УКРАЇНА – СВІТОВІ, СВІТ – УКРАЇНІ. Акцентуйте увагу на питаннях, що вивчатимуться</p> <p>Робота з ребусами</p> 	<p>Запропонуйте учням розгадати ребуси та спрогнозувати яка тема розглядатиметься на даному занятті</p>	7-10 хв

Основна частина (конструювання знань і вмінь):

14.1. Розвиток освіти в Україні

Групова робота + робота з підручником п.1 § 14 + робота з картою

Прочитайте матеріал в підручнику та позначте на карті міста, у яких існували перші університети

РУХАНКА

14.2. Скарби України

Робота з ментальною картою + робота з підручником п.2 § 14

Ментальні карти – це графічне подання інформації в зручній для людського сприйняття формі: логічних і асоціативних деревоподібних схемах.

25-30
хвилин

Опираючись на матеріал підручника, доповніть ментальну карту

14.3. Досягнення в сфері інформаційних технологій
Вправа «Бліц-побачення»

Опрацюйте п.3§ 14 та складіть 3 запитання до тексту.

Бліц-побачення (одна з технік формульовального оцінювання)

Діти у внутрішньому та зовнішньому колах стоять обличчям один до одного, утворюючи пари. У парах учні ставлять один одному складені ними запитання і відповідають на них. Після цього пари змінюються за годинниковою стрілкою, і діяльність повторюється.

Заключний етап уроку:

- Узагальнення (підбиття підсумків)

Вправа «Підсумок одним реченням»:

Хто розробив концепцію адресного програмування, прикладом якого є всім добре відомі штрих-коди? (Катерина Ющенко)
 Що створив Іван Федоров? (надрукував «Апостол», «Буквар», «Острозьку Біблію».)

Підсумок одним реченням. Учнів просять написати підсумкове речення, яке відповідає на запитання «хто», «що», «де», «коли», «чому», «як» щодо певної теми

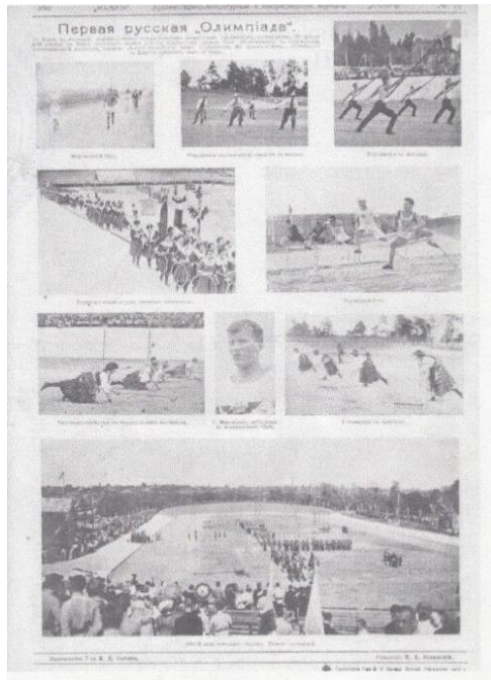
7-10 хвилин

<p>- <i>Оцінювання</i></p>	<p>Де була заснована перша вища школа на теренах України? (м. Острог, Острозька академія) Коли було виготовлене «Остромирове Євангеліє? (1056-1057 рр.)» Чому на вашу думку, сьогодні користуємося гаджетами, виготовленими в інших країнах? Як відбувалося навчання в першій на території України школі, що була заснована князем Володимиром Великим?</p>		
<p>- <i>Рефлексія</i></p>	<p>Вправа «Лінія цінностей». Укладіть зазначені в тексті пам'ятки та освітні заклади в спільний перелік «за віком», починаючи від найдавніших. Які з них ви вважаєте найціннішими, найунікальнішими? Поясніть свої міркування.</p>		
<p>- <i>Домашнє завдання</i></p>	<p>Опрацюйте § 14 та створіть «Листівку-візитівку»</p>	<p>Вправа «Листівка-візитівка». Восени 2021 року Міністерство освіти і науки України реалізувало посткросинг-проект під назвою «Вивчай світ → рекламой Україну!» («Discover the world → promote Ukraine!»). Основна мета проекту — популяризація України у світі шляхом створення та обміну листівками між українськими школярами, студентами з іноземцями. Спробуйте (разом чи поодиноч) створити листівку, яка б рекламувала та розповідала про Україну (культуру, архітектуру (фото фасадів будівель закладів освіти), історію тощо).</p>	

Тема уроку:	<h2 style="color: #8B4513;">Спортивні звичаї минулого й сьогодення</h2>		Клас Дата
Очікувані результати:	Після цього уроку учень/учениця: <ul style="list-style-type: none"> ○ обґрунтовує користь обміну досвідом та взаємонавчання ○ визнає успіхи та досягнення інших осіб визначає риси/ознаки артефакту (музейного об'єкта) ○ виокремлює основне і другорядне в тексті ○ формулює питання різного типу до тексту/медіатексту, візуальних джерел 		
Етап уроку	Зміст роботи	Методичний коментар	Час
Вступний: - <i>Актуалізація</i> - <i>Мотивація</i>	<p>«Фотосушка» Презентація «листівок-візитівок»</p> <p>Хмара слів Поясніть значення слів, які знаходяться в хмарі</p> 	Підготуйте мотузку та прищіпки. Запрошуйте учнів до презентації та прикріплюйте на «фотосушці» творчі роботи	7-10 хв

<p>Основна частина (конструювання знань і вмінь):</p>	<p>15.1. Зародження спортивного руху на західно-українських землях Вправа «Вибувайлик» - «Яким був український спорт 100 років тому?» Опрацюйте п.15.1 та запишіть в зошиті короткі відповіді (мінімум 3) на поставлене запитання</p> <p>15.2. Перша Київська олімпіада Робота з візуальними джерелами (робочий зошит учня) в групах Група І Уважно розгляньте сторінку журналу «Краса і сила», офіційного інформаційного партнера Першої Київської олімпіади 1913 р. та напишіть текст реклами-анонсу</p>	<p>Вибувайлик (одна з технік формувального оцінювання) Крок 1: учитель ставить запитання чи дає завдання. Учні індивідуально відповідають на аркуші паперу, на якому складають список мінімум 3 думок / відповідей / тверджень. Крок 2: учні встають, а вчитель запрошує одного когось поділитися однією із записаних ідей. Усі уважно слухають та викреслюють у себе те, що вже сказав інший учень. Крок 3: учні сідають, коли всі їхні ідеї були названі групою. Крок 4: учитель продовжує запрошувати учнів відповідати, поки всі не сядуть. Оскільки вчитель слухає ідеї чи інформацію, що є спільною для учнів, він може встановити, чи існує загальний рівень розуміння теми, чи існують прогалини у знаннях та критичному розумінні матеріалу.</p>	<p>25-30 хвилин</p>
---	--	--	---------------------

Група II

Огляньте світлини з Першої Київської олімпіади 1913 р. та укладіть короткий спортивний коментар цієї події.

РУХАНКА

	<p>14.3. Спортивні здобутки сьогодні</p> <p>Варіант I Робота з сайтом https://30ua.info/ (розділ «спорт») За допомогою вчителя/вчительки, складіть таблицю за схемою: вид спорту — ім'я спортсмена — досягнення.</p> <p>Варіант II Вправа «Новини спорту» Роздрукуйте матеріали сайту https://30ua.info/ та матеріали підручника, запропонуйте групам підготувати виступ в стилі спортивних телевізійних новин</p>	<p>Організувати роботу на даному етапі заняття можна різними варіантами. Оберіть для себе найоптимальніший.</p>	
<p>Заключний етап уроку:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Узагальнення (підбиття підсумків)</i> - <i>Рефлексія</i> 	<p>Вправа «Перегони». Влаштуйте міні змагання. За певний відрізок часу, запишіть якнайбільше видів спорту, які успішно розвиваються в Україні та видатних портсменів-українців.</p> <p>Вправа «Мікрофон»</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Що таке Паралімпійські ігри? Чого ми можемо повчитися у спортсменів-паралімпійців? 		<p>7-10 хвилин</p>

<p>- Оцінювання</p> <p>- Домашнє завдання</p>	<p>2. Розгляньте світлину, на якій тепер шестиразова чемпіонка світу з фехтування Ольга Харлан виконує Державний Гімн України, що лунає на честь її перемоги на Чемпіонаті світу в 2013 році. Спробуйте описати, що відчуває спортсменка. Поміркуйте, скільки зусиль і праці вкладено в перемогу.</p> <p>Вправа «Трихвилинна пауза» Продовжіть речення:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Я змінив/змінила своє ставлення до.... - Я дізнався/дізналася більше про.... - Я здивувався/здивувалася тому, що ... - Я відчув/відчула... - Я ставився/ставилася до ... <p>Опрацюйте §15</p>	<p>Трихвилинна пауза. Учитель надає учням трихвилинну паузу, яка дає можливість учням обдумувати поняття, ідеї уроку, пов'язати з попереднім матеріалом, знаннями, досвідом, а також визначитися із незрозумілими моментами.</p> <p>Я змінив/змінила своє ставлення до.... Я дізнався/дізналася більше про.... Я здивувався/здивувалася тому, що ... Я відчув/відчула... Я ставився/ставилася до ...</p>	
---	--	---	--

Тема уроку:	Українське мистецтво: дивуємо світ		Клас
			Дата
Очікувані результати:	Після цього уроку учень: <ul style="list-style-type: none"> ○ висловлює власне судження про культурне розмаїття та його цінність для суспільства ○ виявляє зацікавленість переконаннями інших людей ○ пояснює, що вдалося та не вдалося досягти під час виконання роботи ○ формулює питання різного типу до тексту/медіатексту, візуальних джерел 		
Етап уроку	Зміст роботи	Методичний коментар	Час
Вступний: - Актуалізація	Вправа «ППЗПП (Пригадай, Підсумуй, Запитай, прокоментуй, Пов'яжи)»	ППЗПП (Пригадай, Підсумуй, Запитай, Прокоментуй, Пов'яжи) Крок 1: упродовж двох хвилин учні називають і записують найважливіші ідеї з попереднього уроку / теми. Крок 2: учні підсумовують ці ідеї одним реченням. Крок 3: школярі пишуть одне головне запитання з теми, на яке вони хочуть відповісти. Крок 4: надають коментар щодо практичного застосування вивченої теми. Крок 5: учні визначають ідею або підтему, щоб пов'язати цей матеріал з основною темою.	7-10 хв
- Мотивація	Робота зі схемою Спробуйте, за допомогою схеми пояснити що таке мистецтво		

Основна частина
(конструювання
знань і вмінь):

16.1. Театр, кіно, музика

Вправа «Спільний колаж».
Спільно створіть колаж пам'яток мистецтва «Ними гордиться Україна і світ».

Інструктаж до презентації.
Підготуйте коротку інформаційну довідку про видатних діячів театру, музики, кіно за планом:

1. Прізвище діяча
2. Сфера/галузь діяльності
3. Основні творчі здобутки/досягнення

Підготуйте фліпчарт з назвою «НИМИ ГОРДИТЬСЯ Україна І СВІТ» та роздуковий матеріал для створення колажів. Ви можете використати наведені приклади роздаткового матеріалу, або ж створити свої авторські для кожного учня класу.

25-30
хвилин

Богдан Сильвестрович Ступка (1941-2012 рр)

Один з найталановитіших акторів. Богдан Ступка заявив світу про український кінематограф та за життя отримав чимало міжнародних нагород. Він зіграв у ста фільмах, понад понад 100 театральних ролей.

Руслана Степанівна Лижичко

Переможниця пісенного конкурсу Євробачення-2004, володарка премії World Music Awards, співачка, продюсер, музикант, активний громадський діяч.

Сергій Параджанов

Український і вірменський кінорежисер, народний артист УРСР, режисер фільму «Тіні забутих предків», «Колір гранату» тощо; учасник акцій протесту проти масових арештів інтелігенції у 1960-ті рр., заарештований і засуджений до тривалого ув'язнення, лауреат Державної премії ім. Т. Шевченка (помертно).

Григорій Кайтка-Остов'яненко
(1878–1943)

Він є основоположником художньої прози в новій українській літературі. Виступив одним із засновників Харківського професійного театру (з 1812 р. – його директор), Благодійного товариства (1812 р.), Інституту шляхетних дівчат (1812 р.), Харківської губернської бібліотеки (1838 р.).

Сусана Алімівна Джамаладінова
(Джамала)

українська співачка кримськотатарського походження, народна артистка України, переможниця музичних конкурсів «Нова хвиля-2009» та «Євробачення-2016». Виконує пісні в стилях джаз, соул, фанк, фолк, поп та електро, бере участь в оперних постановках і шоу.

Леонтович Микола Дмитрович

український композитор, хоровий диригент, піаніст, педагог, збирач музичного фольклору, громадський діяч. Автор всесвітньовідомого хорового твору «Щедрик» - «Колядка дзвонів» - найпопулярнішої різдвяної пісні в світі

Марія Костянтінівна Заньковецька

українська акторка і театральна діячка, провідна зірка українського театру кінця 19 і початку 20 століть. В сучасній українській традиції входить до переліку найвідоміших жінок давньої та сучасної України.

Володимир Михайлович Івасюк

український композитор-виконавець, мультиінструменталіст, поет. Герой України. Один із основоположників української естрадної музики. Автор 107 пісень, 53 інструментальних творів, музики до кількох спектаклів, а також однієї з найвідоміших українських пісень - «Червона рута»

16.2. Пам'ятки архітектури

Робота в групах + робота з інформаційними картками

Опрацюйте матеріал карток та виконайте завдання.

Ваші друзі планують подорож Україною. Розкажіть яку пам'ятку архітектури їм варто обов'язково відвідати у м. _____ . Опишіть, в чому полягає унікальність цієї будівлі, ким та коли вона була створена.

Вчитель може підготувати додаткові картки для групової роботи, використавши запропоновані в підручнику архітектурні перлини України

Аккерманська або Білгород- Дністровська фортеця в Одеській області

історико-архітектурна пам'ятка та найбільша фортеця [України](#). Потужні оборонні стіни й вежі, що практично повністю збереглися до наших днів. Особливість споруди в тому, що вона зведена на скелі. Зв'язок з містом здійснювався по підйомному мосту через Кілійські ворота, які тепер служать головним входом. Загальна довжина стін перевищує два кілометри, а їх товщина сягає п'яти метрів. До сих пір збереглися 26 з 34 фортечних башт. Територія розділена на чотири двори. Перший двір – Цивільний – був забудований одноповерховими будинками і служив городянам притулком під час нападу ворога. Другий двір – Гарнізонний, в ньому дислокувалися війська. Серцем фортеці була цитадель або «Генуезький замок», в якому розташовувався пункт командування. Сьогодні Аккерманська фортеця – пам'ятник історії, відомий за межами України.

Храм Софія Київська

Будівничим Святої Софії літописці називають великого Київського князя Ярослава Мудрого (1037 р.). Софія – свідок і безпосередній учасник життя Києва протягом багатьох сторіч. Вона пережила навалу монголо-татарської орди у грізному 1240 р., періоди занепаду і відродження міста у 14-16 ст., бачила польсько-литовських феодалів у 17 ст. Софія зберігає найбільший у світі ансамбль унікальних мозаїк (зображення, вимощені різнокольоровими шматочками скла) і фресок (малюнків по вологій штукатурці) першої чверті 11 ст.

У старовинному українському місті Умань є мальовничий куточок, який називають дивом та перлиною України - це дендрологічний парк "Софіївка". Дивовижні пейзажі, екзотичні рослини, античні скульптури, водойми, каскади, фонтани, кам'яні гроти – все це гармонійно поєднується і створює неповторну атмосферу казки. Цей шедевр вражає відвідувачів своєю красою вже понад 210 років."Софіївка" чудова за будь-якої погоди та пори року і є справжнім раєм, наприклад, для любителів фотозйомки. Парк заснований у 1796 році польським магнатом Станіславом Щенським Потоцьким на честь дружини красуні-грекині Софії, і подарований їй до дня іменин в травні 1802 року. Ідея спорудження парку в романтичному стилі з використанням римської та грецької міфології належала самій Софії.

Кам'янець-Подільська фортеця

Згідно з деякими історичними даними, Кам'янець-Подільська фортеця існувала вже у 10–13 століттях. Спочатку це була традиційна давньоруська дерев'яна фортифікаційна споруда. До складу Кам'янецької фортеці входять одинадцять башт, кожна з яких має свою назву й історію. Так, найвища башта названа Папською тому, що була збудована на кошти, надіслані Папою Римським Юлієм II. Ще її називають Кармелоковою, бо в ній тричі був ув'язнений український народний герой Устим Кармелюк. У Чорній (кутовій) башті знаходиться криниця завглибшки 40 м і діаметром 5 м, видобана у скелі.

16.3. Шедеври образотворчого мистецтва

Вправа «Я — інтерв'юер».
Укладіть запитання для уявного інтерв'ю з українським митцем Тарасом Шевченко.

Заключний етап уроку:

- Узагальнення
(підбиття підсумків)

Робота з таблицею

Впорядкуйте таблицю за схемою: галузь сучасного мистецтва — діячі — твори.

ГАЛУЗЬ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА	ДІЯЧІ	ТВОРИ
ТЕАТР		
КІНО		
МУЗИКА		
АРХІТЕКТУРА		
ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО		

Варіанти для впорядкування до таблиці: «Запорожець за Дунаєм», Гулак Артемовський, Микола Леонтович, «Колядка дзвонів»

7-10
хвилин

<p>- <i>Рефлексія</i></p> <p>- <i>Оцінювання</i></p> <p>- <i>Домашнє завдання</i></p>	<p>(«Щедрик»), Лесь Курбас «Юерезіль», Ярослав Мудрий, Софія Київська, Володимир Івасюк «Червона рута», Тарас Шевченко «Дари в Чиирині», Олег Шупляк «Автопортрет» та ін.</p> <p>Вправа «Мікрофон»</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Назвіть <i>Ваш</i> найулюбленіший <i>вид</i> мистецтва. Про кого з діячів цього виду мистецтва Ви сьогодні дізналися? 2. Укладіть власний рейтинг найцінніших <i>пам'яток</i> культури <i>України,</i> послугуючись <i>текстом</i> підпараграфа. В чому, на вашу думку, полягає їхня цінність? 3. Які з перелічених пам'яток ви мали змогу відвідати чи побачити особисто? <p>Опрацюйте §16 . На домашнє завдання можна запропонувати - написати коротку замітку: «З ким з діячів мистецтва я хотів би зустрітись і чому?»</p>	<p>Під час рефлексії питання можна розглянути на вибір вчителя, всі – за умов резерву часу</p>	
---	---	---	--

Тема уроку:	Світові винаходи та Україна		Клас
Очікувані результати:	Після цього уроку учень/учениця: <ul style="list-style-type: none"> ○ висловлює власне судження про культурне розмаїття та його цінність для суспільства ○ виявляє зацікавленість переконаннями інших людей ○ виокремлює основне і другорядне в тексті 		
Етап уроку	Зміст роботи	Методичний коментар	Час
<p>Вступний: - <i>Актуалізація</i></p> <p>- <i>Мотивація</i></p>	<p>Фронтальна бесіда</p> <ul style="list-style-type: none"> ● <i>Без яких технічних винаходів люди б не змогли обійтися сьогодні?</i> ● <i>Як ви думаєте чи є серед українців відомі винахідники? Можливо, ви вже знаєте когось?</i> <p>З-ХД-Д (Знаю, Хочу дізнатися, Дізнався) діаграма</p> <p>Ці діаграми дозволяють учням організувати та аналізувати інформацію на уроці, упродовж тижня, місяця. Вони також є чудовими інструментами критичного мислення, які зацікавлюють та мотивують. Вони складаються з трьох запитань:</p>	<p>На основі бесіди та відповідей дітей розпочніть заповнення таблиці ЗХДД</p> <p>З-ХД-Д (Знаю, Хочу дізнатися, Дізнався) діаграма</p> <p>Ці діаграми дозволяють учням організувати та аналізувати інформацію на уроці, упродовж тижня, місяця. Вони також є чудовими інструментами критичного мислення, які зацікавлюють та мотивують. Вони складаються з трьох запитань. Поверніться до таблиці на заключному етапі уроку</p>	7-10 хв

	Що ви вже знаєте?	Що ви хочете дізнатись?	Що ви дізналися?		
<p>Основна частина (конструювання знань і вмінь):</p>	<p align="center">Проектна робота</p> <p align="center">Створення /віртуальної/ стіни «Унікальні винаходи українців»</p> <p align="center">Робота в групах</p> <p>Опрацюйте відповідний матеріал підручника та відшукайте досягнення відомих українців, які зображено на плакаті (онлайн дошці)</p> <p><i>Група I (пункт 16.1)</i></p> <p><i>Технічні винаходи та відкриття українців</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ● Ігор Сікорський ● Петро Прокопович ● Левко Самиренко ● Ігнацій Лукасевич ● Ян Зег ● Євген Патон <p><i>Група II (пункт 16.1)</i></p> <p><i>Здобутки в галузі медицини</i></p>			<p align="center"><u>Роботу можна організувати онлайн та офлайн</u></p> <p>Для онлайн роботи Вам потрібно буде підготувати дошку Padlet (заздалегідь розмістити на ній 3 блоки з назвами напрямків дослідження дітей, розмістити відповідно до груп портрети винахідників з підписом їх прізвищ. Учням запропонуйте надрукувати, який винахід зробили українці, розміщені на дошці. Для успішного виконання роботи , діти мають ознайомитися з відповідним пунктом §16)</p> <p>Для офлайн роботи підготуйте великий ватман, напишіть назву роботи та виокремить місце для 3-х команд, підписавши ці 3 напрямки дослідження, розмістити відповідно до груп портрети винахідників з підписом їх прізвищ. Учням запропонуйте написати маркерами, який винахід зробили українці, розміщені на ватмані. Для успішного виконання роботи , діти мають ознайомитися з відповідним пунктом §16)</p> <p><i>На початку роботи створіть спільні правила роботи та обговоріть інструкції щодо виконання завдання. Сплануйте роботу таким чином, щоб на презентацію роботи команд було принаймні по 5 хв.</i></p> <p align="center">Щоб розпочати роботу слід зареєструватися за покликанням http://www.padlet.com</p>	<p>25-30 хвилин</p>

- Володимир Хавкін
- Максвелл Фінланд
- Ілля Мечников
- Микола Пирогов
- Микола Скліфосовський
- Валентина Радзимовська
- Юрій Вороний
- Микола Амосов

Група III (пункт 16.1)

Український космос

- Юрій Кондратюк
- Сергій Корольов
- Леонід Каденюк

Безкоштовно можна створити 3 дошки, проте редагувати створені дошки можна скільки завгодно. Можна працювати і без реєстрації, проте дошка буде доступною лише 24 години.

Можливості Padlet:

- ✓ Учні можуть надсилати творчі роботи/есе/схеми, таблиці/світлини/відеоролики/презентації/залишати покликання на сайти з цікавим контентом до теми
  - ✓ Padlet прекрасно виконує функції майданчику для організації кооперативного навчання
  - ✓ Вчитель може використати онлайн дошку для того, щоб зібрати різний контент до теми і працювати з нею на різних етапах уроку/ під час дистанційного, змішаного, офлайн навчання
  - ✓ Онлайн дошку можна використати для презентації результатів роботи учнів над проектом тощо
  - ✓ Одна з можливостей - створення лінії часу- прекрасний інструмент для вчителів історії
- <https://www.instagram.com/mrs.hinkul/>

Заключний етап уроку:

- Узагальнення (підбиття підсумків)

- Оцінювання

З-ХД-Д (Знаю, Хочу дізнатися, Дізнався) діаграма

Що ви вже знаєте?	Що ви хочете дізнатись?	Що ви дізналися?

Фронтальна бесіда

Закінчіть роботу з таблицею

7-10 хвилин

<p>- Рефлексія</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Складіть свій рейтинг трійки найкращих винаходів, здійснених українцями. Поділіться записами з однокласниками й обґрунтуйте свою позицію. ● Чи хотіли б ви прославити Україну? Що для цього потрібно робити? 		
<p>- Домашнє завдання</p>	<p>Опрацюйте §17</p> <p>Проведіть мінідослідження про одного зі згаданих у підручнику винахідників. На основі зібраної інформації підготуйте (індивідуально чи разом) допис для соціальних мереж. За бажанням, опублікуйте його в інтернеті.</p>		

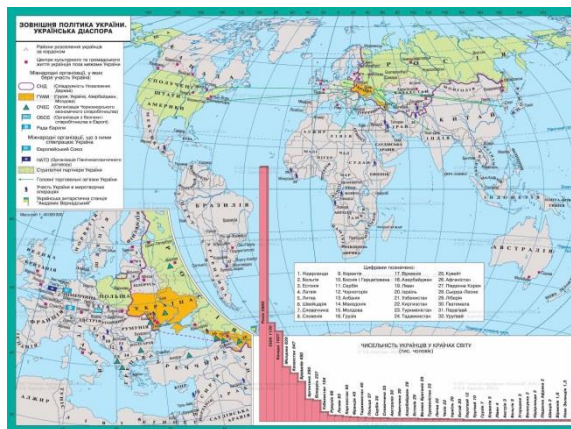
Тема уроку:	<h1 style="color: #8B4513;">Відомі вихідці з України</h1>		Клас Дата
Очікувані результати:	Після цього уроку учень/учениця: <ul style="list-style-type: none"> ○ зіставляє джерела інформації щодо достовірності та повноти ○ пояснює вплив вчинків окремої людини на її найближче оточення, місцеву громаду, Україну та світ 		
Етап уроку	Зміст роботи	Методичний коментар	Час
Вступний: - <i>Актуалізація</i> - <i>Мотивація</i>	Вправа «Оплески» Фронтальна бесіда <i>1. Яких відомих людей, вихідців з України ви знаєте?</i>	Учитель називає технічні винаходи та відкриття, прізвища відомих винахідників, якщо вони відомі учням то вони підтверджують це оплесками, якщо ні – мовчать.	7-10 хв
Основна частина (конструювання знань і вмінь):	18.1. Українська діаспора Рбота з поняттями <u>Діаспора</u> – це частина певної етнічної спільноти (народу), що постійно проживає поза межами істор. батьківщини <u>Еміграція</u> - це вимушена чи добровільна зміна місця проживання окремих груп людей, переселення зі своєї батьківщини, країни, де вони народилися і	<h3 style="text-align: center;">СКЛАДАЄМО СЕНКАН</h3> <ol style="list-style-type: none"> 1. ПЕРШИЙ РЯДОК — тема, один іменник або займенник, який позначає об’єкт обговорення. 2. ДРУГИЙ РЯДОК — два прикметники або дієприкметники, що описують і характеризують тему. 3. ТРЕТІЙ — три дієслова про характерні дії об’єкта. 4. У ЧЕТВЕРТОМУ РЯДКУ маємо цілу фразу з чотирьох слів, за допомогою якої висловлюємо особисте враження, розуміння теми (іноді вдалим є використання цитати з тексту, прислів’я). 	25-30 хвилин

вирости, в інші країни глобального суспільства з економічних, політичних або релігійних причин.

Складаємо сенкан

Складіть сенкан зі словами «діаспора» або «еміграція»

Робота з картою

Фронтальне опитування:

- Назвіть причини еміграції українців сьогодні і колись.

18.2. Наука та мистецтво

Робота в парах Створення інфографіки та колективного плакату

5. **П'ЯТИЙ РЯДОК** — це одне слово-резюме (зазвичай іменник), синонім до теми, що являє собою підсумок і висловлює сутність об'єкта.

Діти обирають видатного діяча українського походження шляхом гри «Чорний капелюх» (дістають з капелюху заздалегідь підготовлені папарці з іменами видатних діячів

	<p><i>Оберіть відомого діяча українського походження, знайдіть в пункті 18.2 інформацію про нього. Створіть на окремому невеликому аркуші – малюнок інфографіку, який б передав основний зміст про досягнення цієї людини (обов'язково слід написати на листочку про кого йде мова). Підготуйтеся до презентації своєї роботи</i></p> <p style="text-align: center;">18.3. Туризм та спорт</p>	<p>українського походження, які зустрічаються в тексті параграфу):</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Мартин Русин ● Юрій Котермак ● Нік Голоняк ● Любомир Романків ● Стів Возняк ● Ян Кум Боба ● Ділана Квітки Цісик ● Серж Лифар ● Борис Лисаневич ● Енді Воргол (Андрій Варгола) ● Мілла Йовович ● Петро Яцик <p>Обравши діяча, діти індивідуально або в парах шукають в тексті інформацію про свого діяча та створюють на окремому невеликому аркуші – малюнок інфографіку, який б передав основний зміст про досягнення цієї людини (обов'язково слід написати на листочку про кого йде мова).</p> <p>Наступний крок – презентація та створення колективного колажу</p>	
<p>Заключний етап уроку:</p> <p>- Узагальнення (підбиття підсумків)</p>	<p>Вправа «Відгадай діяча»</p> <p>Опишіть одного з видатних діячів, які згадуються в параграфі, не називаючи його. Запропонуйте</p>		<p>7-10 хвилин</p>

	<p>однокласникам відгадати цю особистість.</p> <p>Вправа «Літачок». Зробіть паперового літачка. Напишіть на його крилах імена відомих українців. Скеруйте свій літачок однокласнику / однокласниці, завдання якого / якої пригадати, чим прославилися ці особистості.</p>		
<p>- Рефлексія</p>	<p>Вправа «Мікровон»</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Які почуття у Вас викликала сьогоднішня тема?</i> - <i>Чому нам потрібно знати про видатних вихідців з України?</i> - <i>Що б Ви хотіли зробити для світу, щоб прославити Україну?</i> 		
<p>- Оцінювання</p>	<p>Вправа «Однохвилинне есе»</p>	<p>Однохвилинне есе. Техніка, яка використовується з метою представлення учнями зворотного зв'язку про вивчене з теми. Для написання есе вчитель може поставити такі запитання: Що найголовніше ти дізнався сьогодні? Які питання залишилися для тебе незрозумілими?</p>	
<p>- Домашнє завдання</p>	<p>Опрацюйте §18</p>		

Якби ваш клас взяв участь в опитуванні на тему: «100 видатних українців», кого з відомих вихідців з України кожен /кожна із вас запропонував би / запропонувала б відзначити? Чому? Коротко запишіть своє обґрунтування власних трьох пропозицій. Укладіть спільний перелік видатних українців.